

S Vojtěchem Cikrlem o duchovní hudbě

Pokračujeme v rozhovorech s našimi biskupy. Stav liturgické hudby v brněnské diecézi má velký vliv na praxi v celé republice, brněnskými pohledy byl ovlivněn Jednotný kancionál, působí zde jednota Musica Sacra. Proto jsme rádi, že o svém vztahu k duchovní hudbě hovoří v tomto čísle biskup brněnský.

Jaké byly Vaše hudební začátky?

Jistě nechcete, abych psal vlastní hudební životopis, kapitola první: Dětství a mládí. Ostatně by to čtenáře ani nezajímalo. Raději nabídnu příhodu: Po mamince jsme my tři kluci zdědili mnoho dobrého, ale hudebnost výhradně po tatínkovi. Když jsme to se zpěvem a hraním (v jejím pohledu řevem a rámušem) někdy přeháněli, nebo byly housle, kytara, basa, noty a pulty roztahány po celém pokoji, posteskla si: Pane Bože, ty mě těmi muzikanty trestáš.

Od roku 1971 jste studoval bohosloveckou fakultu v Litoměřicích, v letech 1982-1990 jste byl prefektem a rektorem tamního kněžského semináře. Jaká církevní hudba se tehdy v semináři a v Litoměřicích vůbec pěstovala?

To by mohlo být téma na seminární práci. Ale církevní hudba v semináři byla normální – gregoriánský chorál, kancionál, české antifony a žalmy. A pokud to patří do kategorie „církevní hudba“, tak také všechny zpěvníky před dnešní Hosanou. A pak se také zpívalo a hrálo dost hudby „necírkevní“.

Jak byste srovnal formaci bohoslovců v oblasti duchovní hudby tehdy a formaci, které se jim dostává dnes?

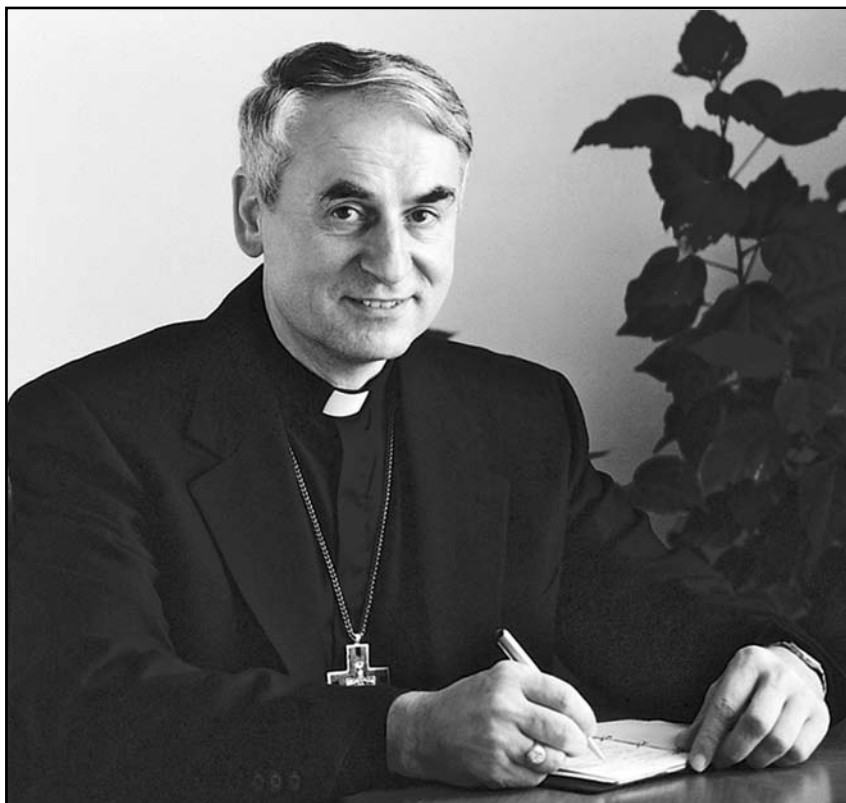
To je otázka jednak pedagogických osobností, a jednak osobního přístupu každého z bohoslovců. Za nás působila v semináři charismatická osobnost otce Olejníka, ten nás pro zpěv a liturgickou hudbu dovedl strhnout. A dnes, pokud se to vyučujícím během studia

nepovede, nastává každoročně se opakující věc: Bohoslovec nemá o předmět s názvem Zpěv zájem. Čtrnáct dnů před primicí zjistí, že bude muset zpívat prefaci. Shání všechny muzikanty, aby ho to naučili. Ještě ráno před primicí to zkouší; nic moc, ale jde to. Ale při primici se mu rozklepou kolena, ruce i hlas a vyjde

z toho výkon, mající ke slovu pěvecký přece jen dost daleko. Bohoslovci kolem se s kamennou tváří chechtají, znají to přece, zažili to, letos už dvakrát, třikrát, ale příklad si nevezmou. Za rok za dva se jim stane přesně totéž při jejich vlastní primici.

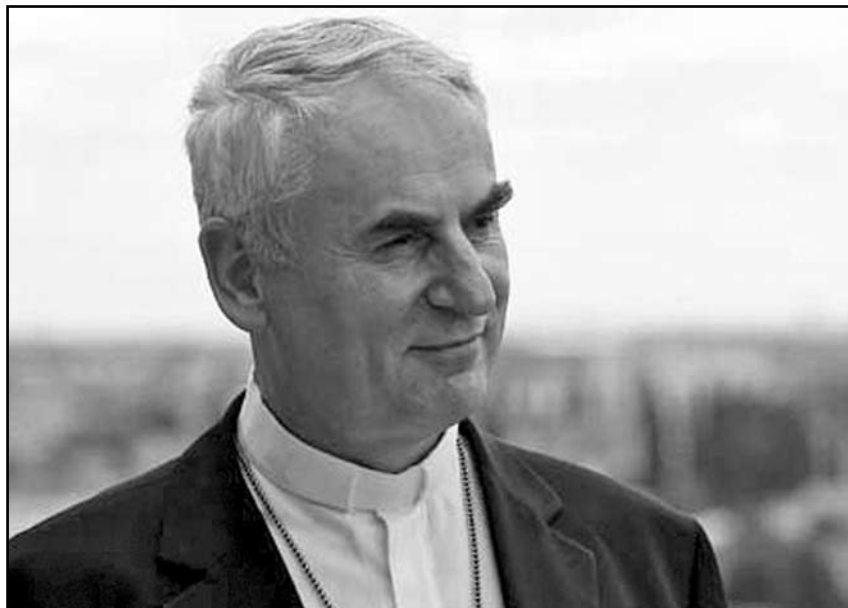
Varhanická škola (dnes Základní hudební škola se zaměřením na církevní hudbu) je zařízení, které ostatní diecéze mohou Brnu právem závidět. Za léta její činnosti ji muselo absolvovat již určitě mnohem více než stovka absolventů varhanní hry, což by znamenalo, že alespoň každá čtvrtá farnost vaší diecéze by mohla mít kvalifikovaného varhaníka. Projevilo se to nějak na úrovni liturgické varhanní hry ve Vaší diecézi?

Opět příhoda. V jedné farnosti měli velké a vzácné varhany, ale poničené pozdějšími zásahy „takévarhanářů“. Tak to chtěli ve farnosti napravit, ale neměli peníze – tedy standardní situace. Dověděl se to jeden rodák, který se ve světě domohl jmění a slíbil, že to zaplatí. Byl totiž fanda

do varhan, a také jejich výborný znalec. Vymínil si, že bude při výběrovém řízení a připravil se na ně sehnáním referencí – objedal čtyři kostely v bližším i širším okolí, ve kterých varhanáři přihlášení do konkurzu už odvedli své dílo a um. Pak

Jednota Musica Sacra působí hlavně ve Vaší diecézi. Jak vnímáte možnosti systematické spolupráce církve a občanských sdružení? Je to příklad hodný následování, nebo výjimka umožněná osobou otce Karla, který Středisko pro liturgickou

vyprávěl: „Přijel jsem do první vesnice, varhany mně zasvěceně předvedl místní varhaník, vysokoškolák, pak si k nim sedl a výborně zahrál Segerovo Preludium a fugu C dur. Ptám se ho: Kde jste se naučil tak dobře hrát? Odpověděl: Na varhanické škole. – Přijedu do druhé vesnice, varhany mi představila místní varhanice, asi třicetiletá paní a pak sedla za hrací stůl a spustila velkého Bacha. Ptám se: Kde jste se naučila tak hrát? Odpověděla: Na varhanické škole. Přijedu na třetí místo, totéž v modrém. Přijedu na čtvrté místo, totéž v růžovém.“ Na druhou stranu – jsou nejen vesnice, ale i města, dokonce s dobrými varhanami, kde by varhany nemusely mít pedál; varhaník na něj neumí.

Přestože ve většině farností na varhanických místech působí a nadále budou působit amatéři, bez určitého počtu profesionálů (podle brněnské kvalifikace áčkařů a béčkařů) se neobejdeme. Jaké mají absolventi specializovaných středních a vysokých škol (obor duchovní hudby JAMU, Církevní konzervatoř Opava) uplatnění ale také obživy ve službě církvi v brněnské diecézi? Kolik takových je a jak často si bude moci církev dovolit takového odborníka být na částečný úvazek zaměstnat?

Všech pět učitelů varhan a klavíru na brněnské varhanické škole jsou absolventi Kabinetu duchovní hudby na JAMU (někteří i dalšího studia) a jsou varhaníky v kostele. Absolvent Hochschule für Kirchenmusik in Grazu je asistentem ve Středisku pro liturgickou hudbu, varhaníkem v rodné farnosti a učí na konzervatoři chorál.

hudbu s Jednotou spojuje?

Je to záležitost toho, o čem lidem jde. Jestliže jde o liturgickou hudbu, pak nevím, proč by zmiňované složky neměly plodně spolupracovat.

Mezi úkoly brněnského Střediska pro liturgickou hudbu patří i povolování koncertů v kostelích. Středisko samozřejmě dokáže velmi kvalifikovaně posoudit, zda program koncertů předkládaný ke schválení splňuje kritéria církevní hudby. Biskupové, kteří odpovídali na otázky Psalteria před Vámi však akcentovali i jiné pohledy na problematiku koncertů, jako zařazení vhodného průvodního slova, které z koncertu činí spíše bohoslužbu slova a hudby, nebo i vstřícnost k sekulárním kulturně-hudebním aktivitám v prostředí na kulturní dění jinak velmi chudém. Jak pohlížíte na možný střet těchto hledisek Vy osobně? To by nejprve chtělo mít jasno v několika věcech, především v termínech a v jejich obsahu. Např. průvodní slovo neudělá z koncertu bohoslužbu slova (a hudby?). Může však výrazně přispět k duchovnímu působení hudby (profánní nebo náboženské?), může být výborným prostředkem evangelizace. A je pravda, že ani čistě náboženský program koncertu nezaručí, že se návštěvníci budou chovat v kostele alespoň lidsky slušně. – Při koncertu spirituálů jsem zažil, že obecenstvo vyjadřovalo své nadšení hvízdáním, řevem a kopáním do kostelních lavic. Bylo mi z toho nanič.

V 70. a 80. letech jsme poslouchali písničkáře s kytarou, kteří se někdy přímo,

někdy mezi řádky vyznávali ze své víry. Také dnes vystupuje mnoho křesťanských kapel, výrazně se zvyšuje obliba spirituálů. Hudební výraz mladé generace ovlivnily zpěvy z Taizé. Domníváte se, že při přípravě nového kancionálu je třeba k tomu přihlídnout?

Pokud vím, nejde o nový kancionál, ale o novou generaci stávajícího Kancionálu. Její intenzivní příprava ale není na pořadu dne. Až bude, pak dojde k řešení v kontextu té doby.

Lidé hledající svou víru se dostávají i ke gregoriánskému chorálu. V prodejnách s CD najdeme chorální nahrávky častěji mezi relaxační hudbou sfér než v oddělení duchovní hudby. Je vůbec možné takto o chorálu uvažovat, použít ho jako jeden ze způsobů evangelizace či dokonce pastorače?

Proč „Je možné takto uvažovat“? Uvažuje se tak.

Věnujete se v diecézi mj. péči o rodinu, rok 2004 byl ve Vaší diecézi Rokem rodiny. Myslíte, že na stmelení a posílení rodinného společenství má vliv duchovní hudba? A je dnes ještě běžné, že rodina společně zpívá – lidové písničky, u táboráku nebo koledy u vánočního stromčeka?

K první části otázky: Ano. Navíc otázka na Vás: Jak definujete termín „duchovní hudba“? A k druhé části otázky: Nemám po ruce sociologický průzkum. Ale znám třeba partu kluků, kteří se jako studenti před pětácti lety každé Vánoce scházeli u stromčeka a zpívali koledy. Scházejí se dodnes a přidali k tomu letní zpívání u táboráku. Myslím, že nejsou výjimkou.

Toto číslo Psalteria je již také číslem vánočním. V české a moravské hudbě jsme po předcích zdědili specifický vánoční hudební folklór, který spíše než na narození Spasitele světa a ostatní závažné události, které si církev připomíná (umučení sv. Štěpána, vybití betlémských mláďátek), přitahuje pozornost na pastýře, ovečky, koledu. Jaká je podle Vás role tohoto paradigmatu v obnovené liturgii?

Myslíte, že bychom měli hodit za hlavu tradici, která má kořen u sv. Františka před osmi stoletími? Vždyť je prostá a milá jako to novorozené, neroztahuje se, nechává dost místa pro každý jiný pohled.

Co byste popřál našim čtenářům k Vánocům?

Přeji vám všem, kterým Bůh svěřil hřivnu hudební vnímavosti, kterou jste vlastním úsilím a pilí rozmnožili a zhodnotili, abyste se přidali k opěvování Boha za dar jeho lásky. A to jak při slavení bohoslužby v chrámu, tak i ve svém všedním životě. A aby se mu vaše píseň zalíbila. Za to se modlím a k tomu vám všem ze srdce žehnám.

Za rozhovor děkuje Jiří Kub

Stalo se a stane

Milí čtenáři,

v období mezi 15. prosincem a 15. únorem, kdy předpokládáme vydání prvního čísla již druhého ročníku Psalteria, opět budeme moci oslavit především narozeniny Ježíšovy a děkovat Mu za dar života a za dar hudby, zejména té duchovní.

Nakolik víme ze zasláných údajů (řada členů SDH stále ještě svoji tabulku na zpravodaj.sdh.cz nevyplnila), v naznačeném období budou ze členů SDH oslavovat životní jubilea (bez titulů a hodností) především (pro jeho extrémní výkonnost dříve prominou) místopředseda SDH a šéfredaktor Psalteria Jiří Kub, dále Veronika Šebáková, Zdeněk Klindera, Pavel Tomáš a Pavel Vašků.

Polokulatinu oslaví Veronika Kalivodová, Zdeněk Kopecký, Pavel Křivohlavý, Jiří Lazebník a Josef Smola.

Nekulatinu oslaví předseda SDH Jaroslav Eliáš, výkonná redaktorka tohoto světově proslulého občasníku Jarmila Štogrová a dále členky Martina Bogarová, Lenka Čechová, Svatava Hubálková, Klára Jelínková, Ludiše Jichová, Ludmila Liberlová, Marie Martínková, Zdeňka Rybová, Eliška Svobodová, Marta Študentová, Jana Vozková, stejně jako kůrovci Jan Bernátek, Ivan Brožek, Jiří Doubek, Jan Fila, Josef Gerbrich, Tomáš Herder, Vítězslav Hergesel, P. Benedikt Roman

Hofr OFMCap., P. Jaroslav Konečný, Jan Kuželka, Daniel Pinc, Alois Rozehnal, Martin Říšský, Pavel Smetáček, Ondřej Socha, František Šmíd, Jan Štěpančík, Radim Ucháč, Rudolf Valášek a Tomáš Weissar.

Jubileum oslaví otec biskup František V. Lobkowicz (* 5. 1. 1948).

Dne 29. 1. 2008 oslaví - poprvé na druhém břehu života - narozeniny druhý předseda SDH Petr Eben (* 1929).

Z dalších kůrovců, kteří nám jistě fandí ze druhého břehu života, měli narozeniny pro život časný či věčný J. D. Zelenka († 23. 12. 1745), J. B. Foerster (* 30. 12. 1859), F. X. Brix (* 2. 1. 1732), G. B. Pergolesi (* 4. 1. 1710), Francis Poulenc (* 7. 1. 1899), Maurice Duruflé (* 11. 1. 1902), W. A. Mozart (* 27. 1. 1756), G. P. Palestrina († 2. 2. 1594) a Josef Mysliveček († 4. 2. 1781).

Všem oslavencům patří naše gratulace, modlitby a vděk za jejich přínos duchovní hudbě. A naše stálá prosba pokračuje: pokud v členské databázi uvidíte někoho, kdo na nás již hledí z druhého břehu, sdělte nám to. Pokud vám chybělo v tomto či v minulých vydáních Psalteria nějaké významné výročí, které by bylo třeba v příštích letech - dá-li Pán Bůh - připomenout, tak nás laskavě informujte. Děkuje.

Pavel Svoboda

Vážení čtenáři,

tímto číslem uzavíráme úvodní ročník našeho časopisu a máme tedy příležitost k první bilanci. Zdá se, že se redakci podařilo časopis vyprofilovat. Nestanovujeme směry, kterými by se vývoj hudby v našich kostelích měl ubírat, natož pak směr jediný a jedinečně správný. Otevíráme naopak obzory, ukazujeme možnosti, poukazujeme na jejich výhody i rizika a je na každém, aby si svou cestu našel. Hroty neulamujeme, vyhraněné názory ponecháváme vyhraněnými a vyvažujeme názory opačnými.

Tento náš profil byl akceptován nejen čtenáři, ale i církví, jak dokazuje ochota našich biskupů k úvodním rozhovorům. Pohříchu je to zatím spolupráce jen s církví římskokatolickou.

Slibně se rozvíjí obsahová spolupráce se slovenskými chrámovými muzikanty, v příštím ročníku budeme z jejich dílny čerpat ještě více. Zatím nám na Slovensku vážné distribuce. Poštovné z Čech je nemalé a na to, abychom oslovili nějakou slovenskou distribuční firmu máme individuálních objednávek příliš málo. Ale příští rok budeme tento problém určitě řešit.

Individuální předplatitelé naleznou kromě obvyklé přílohy i liturgicko-hudební příručku, kterou pro pražskou arcidiecézi a plzeňskou diecézi sestavila společná liturgická komise. Pro hudebníky ostatních diecézí je to tedy jen informace o tom, co se v Praze a Plzni děje, ale jako sekretář komise a redaktor této příručky věřím, že informace inspirující a čtivá.

Toto prosincové číslo je věnováno jubilační jednotě Musica Sacra a tedy i celé brněnské diecézi a lidem, kteří tam působí. Na blížící se Vánoce reagujeme pastýřským listem litoměřického biskupa z roku 1807, který ukazuje, že idyllické představy o tom, jak dříve bývalo vše OK, nejsou tak úplně oprávněné.

Díky spolupráci s Uní českých pěveckých sborů a redakcí jejího časopisu Cantus máme možnost nabídnout toto číslo jako ukázkou pro všechny jeho odběratele. Pokud někoho z nich Psalterium zaujme, připomínám, že jej lze objednat elektronicky na adrese <http://zpravodaj.sdh.cz>, kde jsou i dosud vydaná čísla ve formátu PDF.

Jménem redakce, společnosti Psalterium s.r.o. a celé Společnosti pro duchovní hudbu přejí našim čtenářům přežití a pokud možno i požeňané prožití doby vánoční a těším se nashledanou v roce 2008.

Jiří Kub

Porgy and Bess – kvazirecenze

(G. Gershwin: Porgy and Bess, představení The New York Harlem Theatre, 17. 11. 2007 Palais de la Musique et des Congrès, Štrasburk)

V rámci evropského turné divadla The New York Harlem Theatre měli lidé v Alsasku možnost slyšet operu George Gershwina Porgy and Bess na libreto jeho bratra Iry. Jde o skvělou operu s prvky muzikálu, jazzu, gospelu a spirituálu. Melodická i harmonická invence partitury, stylová pestrost a výrazově silné „černé“ provedení (zpíváno černými sólisty) způsobily, že téměř dva tisíce lidí se v Palais de la Musique et des Congrès ve Štrasburku při Gershwinově dvouapůlhodinové opeře rozhodně nenudili. Dlouhotrvající skandovaný potlesk na konci představení hovořil za vše.

Ale proč o tom psát do časopisu o duchovní hudbě? Gershwinovu operu jsem znal dosud jen z knih, některé části z nahrávek (úvodní bluesovou ukolébavku Summertime asi zná každý). Celkový poslech díla mě proto překvapil už dějem - příběhem o lásce invalidy Porgyho k nestálé Bess na pozadí těžkého života černošských rybářů a jejich jednoduché a pevné víry v Boha. Netušil jsem totiž, že dílo je doslova prošípováno množstvím zbožných sborů a zpěvů, samozřejmě ve skvělém Gershwinově zpracování. Modlitba za uzdravení blouznící Bess Doctor Jesus (Lékaři Ježíši) se hudbou i věrohodností zařadila k tomu nejsilnějšímu, co jsem v oblasti duchovní hudby kdy slyšel - člověk se prostě v tu chvíli opravdu modlí s pěvci. Něco takového jsem dosud v opeře ani na koncertě nezažil. Žádný festival duchovní hudby by nemusel váhat se zařazením tohoto díla na svůj program.

Profesionální recenzent by se asi věnoval výkonu jednotlivých hudebních složek, inscenaci atd., já to neudělám. I s určitým odstupem času mám v sobě Gershwinovu operu, takže vím, že nešlo jen o zážitek, ale o hluboký duchovní prožitek, který přejí každému.

Pavel Svoboda

MUSICA SACRA JUBILUJE

Musica sacra – Jednota na zvelebení církevní hudby na Moravě, jinak občanské sdružení chrámových hudebníků, si v letošním roce připomíná patnáct let od svého založení.

Chceme-li však jít ke kořenům tohoto sdružení, musíme se přenést do sedmdesátých let 19. století, kdy se v hlavě mladého Leoše Janáčka zrodil plán založit po pražském vzoru varhanickou školu. Janáček si byl dobře vědom skutečnosti, že majitelkou každé školy musí být nějaká korporace - proto usiloval o její vznik. V květnu roku 1881 se mu podařilo získat pro svou myšlenku několik významných osobností z kruhů šlechty a vyššího kléru a již 4. června 1881 byly schváleny statuty Jednoty na zvelebení církevní hudby na Moravě. Prvním výběrem Jednoty byl 7. prosince 1881 ředitelem varhanické školy v Brně zvolen Leoš Janáček, který stál v čele této mimořádné školy plných 38 let. Varhanická škola se v roce 1919 rozštěpila, jedna část se stala státní konzervatoří a druhá zůstala dál školou Jednoty. Profesori konzervatoře byli vázáni učit zdarma „venkovské varhaníky“, za to mohli používat budovu a notový archiv patřící Jednotě. V r. 1929 zřídila Jednota dvouletý varhanní kurz, který probíhal až do školního roku 1944/1945, kdy byla škola uzavřena a studenti totálně nasazeni. (Mezi absolventy kurzu patřil i významný brněnský skladatel a varhaník Miroslav Příhoda, který byl frekventantem varhanního kurzu v letech 1930 -1932). Snaha Jednoty udržet vzdělanost chrámových hudebníků vedla k zavedení nové školské instituce – tříletého varhanního kurzu „Musica sacra“ realizovaného v letech 1948 – 1954, jehož ředitelem byl Karel Hradil.

Z výše uvedeného je nasnadě, že primárním cílem Jednoty na zvelebení církevní hudby na Moravě byla podpora chrámové

hudby a výchova ředitelů kůrů a varhaníků. Její aktivity byly trnem v oku tehdejšímu komunistickému režimu, který ji po sedmdesáti letech činnosti v r. 1951 definitivně zrušil.

Absence církevní hudebně-vzdělávací instituce se záhy začala projevovat upadající úrovni varhanní hry nejen na vesnicích, ale i ve městech, kde profesionální varhaníci působící na kůru byli zastrašováni zákazem

který ji úspěšně vede do dnešních dnů. Od 1. února 1993 byla Varhanická škola převedena do sítě státních škol, čímž zanikl její původní název. Nyní se jmenuje „Základní umělecká škola se zaměřením na církevní hudbu“ a sídlí v budově, kterou pro Varhanickou školu zakoupila v roce 1906 Jednota a kde učil a v přilehlém domku žil a tvořil Leoš Janáček. Tato škola každoročně pořádá řadu koncertů,

koncertní a pedagogické činnosti.

S ideou zastavit descendentní úroveň chrámové hudby přišel počátkem osmdesátých let minulého století muzikolog a kněz brněnské diecéze PhDr. Karel Cikrle, který na základě domluvy s tehdejším administrátorem brněnské diecéze Mons. Ludvíkem Horkým inicioval vznik „Instruktáže varhaníků“ konaných od března 1982 každý měsíc v Brně. Instruktáže varhaníků pod záštitou Brněnského biskupství de facto vedli: Karel Cikrle v čele triumvirátu s Jiřím Sehnalem a Františkem Chmelíkem. Na výuce se dále podílel Josef Veselý a zábrdovický kantor Zdeněk Hatina; de iure: P. Antonín Láník, který byl přijatelný pro církevního tajemníka a který mívá někdy úvodní duchovní slovo.

Přestože existovaly Instruktáže varhaníků, bylo Karlu Cikrlovi jasné, že až se změní politické poměry, bude třeba zřídit varhanickou školu. Tato myšlenka v otci Karlovi ještě víc uzrála, když po „sametové revoluci“ ve školním roce 1990/1991 začal vyučovat na brněnské konzervatoři. Inicioval tedy zřízení „Varhanické školy při Brněnském biskupství“, kdy s platností od 1. srpna 1991 obdržel jmenovací dekret na místo ředitele školy Pavel Hamřík,

organizuje „Společný varhanní koncert“ všech brněnských ZUŠ a zúčastňuje se „Setkání“ dětských chrámových sborů v brněnském chrámu sv. Augustina. Vybraní žáci reprezentují školu v okresních, krajských i celostátních soutěžích. Za dobu svého působení vychovala škola více než stovku kvalifikovaných kantorů – varhaníků. Musica sacra s Varhanickou školou úzce spolupracuje a podporuje ji. Také se Střediskem pro liturgickou hudbu brněnské diecéze je Varhanická škola v mnohém propojená.

Konec náboženské nesvobody dal podnět k novým aktivitám: každoročnímu Setkání dětských chrámových sborů, budování archivu hudebnin a databáze varhaníků, týdennímu kurzu chorálu pod vedením prof. Fr. K. Prassla z Grazu o prázdninách 1992 (další byl v r. 1994); v r. 1992 byl za spoulniciativy ještě nezrozené MS založen Kabinet duchovní hudby na Janáčkově akademii múzických umění v Brně, který vedl MgA. Zdeněk Pololáník; připravovala se Kvalifikace kantorů, přijatá pro brněnskou diecézi 1996, doporučená pro všechny diecéze Českou biskupskou konferencí 2001, etc.

Bylo tedy nutné vytvořit organizační základnu pro to, co už se dělalo, dělat

Primárním cílem jednoty Musica sacra je zkvalitnit hudební složku liturgie a hudební a liturgickou úroveň kantorů – varhaníků. Proto pořádá různé typy kurzů a seminářů, květnový zájezd po varhanách či listopadové „Svatocecilské setkání“. Pro chrámové sbory dětí a mládeže pořádá v dubnu „Setkání“, pro sbory dospělých v červnu „Sborování“. Členové MS každoročně hojně využívají archiv hudebnin a hudební knihovnu.

hodlalo a o čem se ještě nevědělo, že se dělat bude. S ideou založit občanské sdružení chrámových hudebníků jednoty Musica sacra přišel Reverendus Dominus Karel Cikrle. Již 25. listopadu 1992 byly schváleny stanovy jednoty MS a 6. března 1993 se konala první valná hromada za účasti 80 členů. Zakládajícími členy byli: Karel Cikrle, doc. PhDr. Jiří Sehnal, CSc., JUDr. František Severin, ThDr. František Kunetka a Biskupství brněnské. Týden po založení dne 13. března 1993 dosáhl počet členů jednoty MS 100 (stovky); dnes má necelých 500 členů. Nejvyšším orgánem jednoty Musica sacra je valná hromada, řídí ji sedmičlenné předsednictvo (Karel Cikrle - předseda, prof. PhDr. Jiří Sehnal, CSc. a Pavel Hamřík - místopředsedové, Zdeněk Hatina, Mgr. Petr Kolař, Jiří Pohl, PhDr. Willi Türk - členové), kontrolním orgánem je tříčlenná dozorní rada (Ing. Zdeněk Laudát - předseda, Mgr. Irena Veselá, Ing. Karol Frydrych - členové). Ihned po ustavující valné hromadě začala jednota Musica sacra vydávat Zpravodaj, který byl v prvních třech letech občasným, od 4. ročníku 1996 do dnešního dne vychází 5x ročně.

Primárním cílem jednoty Musica sacra je zkvalitnit hudební složku liturgie a hudební a liturgickou úroveň kantorů - varhaníků. Proto pořádá různé typy kurzů a seminářů (v posledních letech velice úspěšné tříleté kurzy v regionech brněnské diecéze), květnový zájezd po varhanách či listopadové „Svatocecilské setkání“. Pro chrámové sbory dětí a mládeže pořádá v dubnu „Setkání“, pro sbory dospělých v červnu „Sborování“; na rok v říjnu bude poprvé „Slavnost sborů“ čtyř diecézí: Trnava - Bratislava, Vídeň, Győr a Brno. Členové MS každoročně hojně využívají archiv hudebnin a hudební knihovnu.

Významným počinem jednoty Musica sacra je bezesporu vydávání publikací a not. První vlašťovkou bylo vydání skript Karla Cikrleho Liturgika (1994).

Následovalo skriptum Liturgická hudba (1997) téhož autora a Stručný přehled dějin katolické chrámové hudby (1997) vynikajícího muzikologa prof. Jiřího Sehnala. Tyto tři tituly byly později vydány jako celek pod názvem Příručka pro varhaníky (1999). Dále MS vydala tituly Varhanická zbožnost (Karel Cikrle, 2005) a Direktář pro varhaníky (Karel Cikrle a Willi Türk, 2005, 2006). Samostatnou kapitolu tvoří vydávání not a hudebních nosičů (CD), kde MS dala podnět vzniku nových liturgických skladeb a varhaních preludií: Zpěvy mezi čteními (2003), Kancionál - Snadný varhanní doprovod (2004), Varhanní preludia I (2005), Varhanní preludia II (Zdeněk Mička, 2005), Varhanní preludia III (Josef Pukl, 2006), Varhanní preludia IV (Petr Kolař, Ondřej Můčka, David Postránecký, Josef Pukl, Ludmila Stichová, Tomáš Syrek, aj., 2007). Potěšitelné je, že MS i do budoucna připravuje další díly ediční řady Varhanní preludia včetně dalších publikací. Musica sacra je členem CEDAME - Evropské konference sdružení pro chrámovou hudbu. Dalším významným krokem v prezentaci MS bylo spuštění webových stránek v září roku 2006.

Letošní patnácté výročí jednoty Musica sacra vybízí k určité bilanci, zhodnocení práce. Ohlédneme-li se tedy za činností MS, musíme žasnout co všechno se podařilo realizovat týmu kolem PhDr. Karla Cikrleho, lidem, kteří jsou ochotni obětovat svůj volný čas a um pro dobrou věc. O to více je toto dílo obdivuhodné, uvážíme-li, s jak minimálními finančními prostředky toho bylo dosaženo. Co tedy jednotě Musica sacra popřát do budoucna? Zajistě více AKTIVNÍCH členů, Božího požehnání, moudrost a sílu Ducha Svatého v dalším počínání.

Karol Frydrych

PSALTERIUM ZVE NA VÁNOČNÍ A NOVOROČNÍ KONCERTY V CHRÁMU SV. MIKULÁŠE NA MALÉ STRANĚ

V programu koncertů zimní sezony společnosti Psalterium nemůže chybět skladba, která k vánočním svátkům neodmyslitelně patří - Česká mše vánoční J. J. Ryby „Hej mistře“. Letos ji uslyšíme ve dnech 25. a 26. prosince vždy od 17 hodin v podání sboru Gaudium Praha, orchestru Piccola Orchestra a solistů. Mši doplní dvě známé pastorely Spi, spi, nevíňátko a Slaviček.

Nový rok zahájíme 1. ledna koncertem nazvaným Novoroční pastorále, na kterém budou účinkovat J. Verner - trubka a L. Čechová-Sítková - varhany. 5. ledna můžete navštívit varhanní koncert, který provede A. Viktora. Oba koncerty začínají rovněž v 17 hodin.

25.12. a 26.12. v 17.00

Česká mše vánoční

Účinkují: Bronislava Tomanová - soprán, Lucie Hilscherová - kontraalt, Jaroslav Kováč - tenor, David Nykl - bas, Jan Kalfus - varhany, Gaudium Praha - sbor, Zdena a Vladislav Součkoví - sbormistr, Piccola Orchestra, Marek Valášek - dirigent

Program: J. J. Ryba: Spi, spi, nevíňátko, Slaviček, Česká mše vánoční

1.1. v 17.00

Novoroční pastorále

Účinkují: Jan Verner - trubka, Linda Čechová-Sítková - varhany

Program: G. Ph. Telemann, H. Purcell, J. S. Bach

5.1. v 17.00

Tříkrálový koncert - Varhanní pastorále

Účinkují: Adam Viktora - varhany

Program: J. F. N. Seger, J. S. Bach, B. M. Černohorský

NEDĚLNÍ ADVENTNÍ PŮLHODINKY V PLZNI U SV. BARTOLOMĚJE

Každou adventní neděli zveme od 15 hodin na půlhodinku varhanní improvizace, inspirované výroky z Písma. Letos se koná již šestý ročník těchto malých koncertů, které dopřávají posluchačům zastavení a duchovní soustředění v předvánoční atmosféře. Vstupné je, stejně jako na koncertní roráty, dobrovolné.

1. neděle adventní 2. 12. - Jaroslav Tůma
2. neděle adventní 9. 12. - Miroslav Pšenička
3. neděle adventní 16. 12. - Jakub Janšta
4. neděle adventní 23. 12. - Jaroslav Vodrážka

Miroslav Pšenička

Lze být celý život jen skladatelem?

Interview se Zdeňkem Pololáníkem

Zdeňk Pololáník (*25. října 1935) je jedním z mála hudebních skladatelů, kteří se dnes věnují kompozici jako svobodnému povolání. Díky mimořádnému hudebnímu nadání a pílí Zdeňk Pololáník zkomponoval přes 700 děl, přičemž významné místo zaujímá duchovní hudba. Jeho skladby se hrají nejen v 25 státech Evropy, ale i ve Spojených státech amerických, Austrálii, Rusku, Japonsku či Novém Zélandu. Roku 1998 byl jmenován Čestným občanem městyse Ostrovačic a za svoji tvorbu obdržel: v r. 2002 na Velehradě Řád sv. Cyrila a Metoděje, Cenu Jihomoravského kraje (2005) a Medaili sv. Petra a Pavla k jubileu brněnského biskupství 2007. Na podzim r. 2001 se pod záštitou brněnského biskupa Mons. Th.Lic. Vojtěcha Cikrleho uskutečnil v brněnské katedrále koncert z Pololáníkových skladeb, kde mimo jiné zazněla i Missa solemnis v interpretaci Severočeského filharmonického sboru pod taktovkou Mgr. Josefa Zadiny, který o Pololáníkově slavnostní mši napsal: „Vrcholem večera byla Missa solemnis, která navazuje, spoluvytváří a po desetiletích doplňuje periodu: Antonín Dvořák Mše D Dur, op.86 – Leoš Janáček Glagolská mše – Z. Pololáník Missa solemnis. Spolu s Dvořákovou Mší D Dur, op. 86 vytváří v oboru kantáta – mše nejvýraznější liturgické dílo v českých hudebních dějinách.“ Osobní dojem z koncertu byl vynikající. Pololáníkova hudba je krásná, svěží a plná invence. Je bytostným vyjádřením víry a hudebním pokladem dneška.

Na notnou část profesionálních hudebníků mělo rozhodující vliv hudební zájem rodiny – tedy podchycení talentu již v útlém věku. Bylo tomu tak i u Vás?

Spíše bych řekl o generaci posunutou tatínkovou touhou po hudbě. Tatínek se stal proti své vůli živnostníkem. Měl 7 sourozenců, o jejichž životní náplni rozhodl jejich otec. Ačkoliv měl prosperující hostinec a řeznictví, měl krásný tenor, rád zpíval a využíval všechny příležitosti slyšet hudbu živě i v rozhlasu, kterou si pamatoval, a měl radost z mých raných hudebních reakcí. Ještě než jsem začal chodit do školy, koupil mi housle a našel učitele. Bylo to i moje přání později rozšířené o klavír, akordeon, harmonium, varhany a kytaru.

Vzpomínáte, kdy jste začal psát svoje první skladbičky?

Až na konzervatoři. Předtím jsem si raději improvizoval na všechny uvedené nástroje, než procvičoval „literaturu“, etudy a stupnice.

Kdo Vás připravil k přijímací zkoušce na brněnskou konzervatoř?

Dělal jsem původně zkoušku na gymnázium, nebyl jsem však jako syn živnostníka vybrán. Úspěšná zkouška však mi umožnila přijetí na Vyšší zdravotní školu. Koncem 1. ročníku jsem poznal, že se tento obor naprosto rozchází s mými zájmy. Jelikož jsem v té době již hrál

v kostele na varhany, rozhodl jsem se pro konzervatoř. Připravoval jsem se podle směrnic sám. Necelý měsíc před přijímací zkouškou mi nabídl pomoc pan Miloslav Krejsa, který zrovna konzervatoř absolvoval. K přijetí to však nestačilo, ale udělal jsem zkoušku na nově zřízené oddělení pro výchovu hudebních pedagogů na Hudební škole Jaroslava Kvapila v Brně, kde jsem se konečně dostal na varhany ke skvělému panu prof. Josefu Puklovi. Ten mi dopomohl za rok zvládnout všechny technické nedostatky. Další rok jsem se ocitl na konzervatoři. S Milošem Krejsou jsme zůstali v kontaktu přátelským i hudebním dodnes.

Jak se vyvíjela Vaše spolupráce s Josefem Puklem v budoucnu?

Na konzervatoři jsem se dostal v hlavním oboru – varhany – k prof. Josefu Černockému. Prof. Pukl mne tam učil improvizaci, hru z listu a doprovod. V době tohoto studia jsem však již pilně komponoval. Prof. Černocký o tom ale nesměl vědět. Neměl rád „rozptylování“ jinými zájmy než hrou na varhany. Napsal jsem v té době mj. Liturgickou mši pro sólo, smíšený sbor, varhany (a orchestr), kterou připravil a na pouti v Letovicích provedl ředitel kůru Miloslav Krejsa. U varhan byl právě pan prof. Josef Pukl. Řekl mi tehdy: „Když napíšeš něco pro varhany, dones mi to“. Také v pozdějších letech hrál i doprovod většinu mých varhanních premiér. Prof. Černocký až po mém veřejném absolventském varhanním koncertě slyšel, jak si moji spolužáci Jaroslav Šiler a Milan Bialas připravují moje Variace pro varhany a klavír op. 1. Skladba ho nadchla natolik, že se ujal jejího nastudování a prosadil ji na koncert a do rozhlasu. Začal se pak zajímat o moji tvorbu, kterou si oblíbil a velmi ji propagoval až do své předčasné smrti.

Co Vás inspirovalo k napsání Liturgické mše?

V době studií jsem denně před vyučováním navštěvoval mše sv. v různých brněnských chrámech, které byly na cestě do té které školy. Především, že jsem od pěti let pilně ministroval a návštěva mše sv. později bylo jen pokračování. Když jsem získal Římský misál s latinsko-českým textem ordinária, který jsem pak denně při své mešní účasti používal, rozezněl se mi sám tento text, což jsem jen zachytil do notových osnov. Tak jsem nevědomky přešel svým zhudebněním ordinária pozdější změnu latinské bohoslužby na českou. Při návštěvě P. Josefa Olejníka v jeho tehdejšímu působišti v Andělské Hoře jsem se od něho dověděl, že se chytá tato změna. Přehrál mi připravené svoje 1. ordinarium a se zájmem vyslechl moji Liturgickou mši.

Byla Liturgická mše později revidována? Máte zmapováno, kdo byl jejím nejčastějším interpretem?

Ke svým skladbám se nevracím. Prvním a nejčastějším interpretem byl Miloslav Krejsa v Letovicích.

V r. 1996 vyšla Vaše Liturgická mše, Ave Maria a Te Deum spolu s Dvořákovou mší D dur na zvukovém nosiči v interpretaci Brněnského filharmonického sboru. Byly skladby Ave Maria a Te Deum zkomponovány k nějaké příležitosti?

Ave Maria jsem napsal pro slavnost posvěcení nového salesiánského chrámu v Brně — Žabovřeskách na výzvu jejich varhaníka a mého spolužáka z konzervatoře Radka Fronce. Na přání pana Josefa

Zadiny byla zinstrumentována, stejně i Te Deum, které ve varhanní verzi vzniklo pro film Petra Kudely „Moravská mše“.

Na brněnské konzervatoři jste kromě varhan studoval také skladbu u prof. Františka Suchého. Po jejím absolutoriu jste se cítil více jako skladatel nebo jako varhaník?

Skladatel. Proto jsem volil další cestičku studiem tohoto oboru na JAMU. Na varhany jsem však rád hrával při liturgiích v kostele. Měl jsem při nich svobodu projevu. Skrytá hra na kůru mi vyhovovala. Nevyhledával jsem příležitosti pro veřejné vystupování.

Na Janáčkově akademii múzických umění v Brně (1957 – 61) jste absolvoval skladbu u prof. Viléma Petrželky a prof. Theodora Schaefera. Jak na svoje učitele vzpomínáte?

Jsem jim vděčen za všechny jejich poznámky a připomínky. S oběma jsem měl ten nejlepší vztah, jaký si lze představit. Byl jsem rád, že jsem poznal během studia oba, protože každý mi dal svoje osobní zkušenosti, které byly od sebe samozřejmě odlišné. Nikdo mne do ničeho nenutil, dovolil mi plnit vlastní přání ve výběru formy i stylu. Svým způsobem jsem byl i autodidakt. Čas na JAMU mi umožňoval kromě kompozice slyšet množství skladeb, navštívit řadu zajímavých koncertů a „přečíst“ mnoho zajímavých skladeb z partitury.

Prof. Vilém Petrželka byl Janáčkovým žákem na varhanické škole, který např. dokončil mistrovu „Nedokončenou mši Es dur“. Bylo možné se v době náboženské nesvobody věnovat např. rozboru duchovní tvorby Janáčkovy nebo Vaší?

Liturgickou mši jsem předložil mezi

jinými skladbami při přijímací zkoušce na JAMU. Pan prof. V. Petrželka, O. Chlubna a J. Kvapil ji se zájmem prohlédli a příznivě okomentovali. Na JAMU jsem se však věnoval skladbám absolutní hudby a vokálním s profánními texty. Nabuchodonosora na biblický text jsem komponoval o prázdninách mimo osnovy a také pan prof. Schaefer se k této skladbě pedagogicky nehlásil a nevyjádřil, i když zazněla na absolventském koncertě JAMU Veselkova žáka Libora Coufalíka s velkým ohlasem v Besedním domě. Studium mělo svoje osnovy, ve kterých se duchovní hudba nevyskytovala. Věnoval jsem se jí tedy navíc a nejen jí.

K velmi úspěšným a repertoárovým čísům brněnské Kantilény patří Vaše znamenitá Missa brevis, jež v r. 1994 vyšla v interpretaci tohoto souboru také na CD. Je to Vaše nejhranější kompozice?

Doufám, že se časem ujmou podobně i jiné skladby, až se dostanou k podobným hudebním nadšencům jako byl dirigent Kantilény prof. Ivan Sedláček.

Která skladba je z Vaší duchovní tvorby největší?

Těžká otázka. Nelze zodpovědět. Nerozhoduje rozsah ani obsazení. Mám ke všem stejný vztah. Nejbližší je vždy ta, kterou právě píšu.

Tak se zeptám jinak. Která skladba z duchovní tvorby Vám dala nejvíce práce?

Skladby svým způsobem „zrají“ v mé představě. K jejich zápisu dochází různě. Někdy hned, jsou-li „objednány“ a s termínem, jindy po letech, až pro ně vznikne prostor. Dobu přípravy potřebuje např. zhudebnění cizojazyčného originálu. Z těchto kompozic bylo nejsložitější

celovečerní scénické oratorium Šír haš šířím (Píseň písní) pro sóla, sbor a velký symfonický orchestr, jehož foneticky přepsaný úplný biblický text jsem se celý před zhudebněním naučil zpaměti samozřejmě s plným porozuměním každého slova. Až mi tento text začal „zpívat“, dal jsem se do kompozice.

Jak byste charakterizoval svůj kompoziční styl? Ke kterému skladateli máte nejblíže?

Ke všem a k žádnému zvlášť. Pokud měli silnou invenci, nedělám rozdíly mezi starou a novou hudbou, mezi hudbou pro jeden nástroj a vokálně orchestrálními skladbami. S obdivem a úctou k autorovi jsem vyslechl mnoho skladeb, ale o vzoru nevím. Naopak. Byl-li jsem upozorněn na neuvědomělou podobnost, uvědoměle jsem ji odstranil. Neuvědomělým podobnostem se nevyhne žádný.

Dnes vykonáváte funkci ředitele kůru a varhaníka kostela sv. Václava a sv. Jana

né ceny vzaly za své vytápěním kostela. Byly nahrazeny americkými dvoumanuálovými elektrofonickými varhanami zn. BALDWIN. Vyžádaly si i nový kůr. Píšťalové varhany jsou v plánu dalších let.

Po roce 1989 jste působil také jako varhaník v brněnské katedrále.

Bylo to po nástupu Otce biskupa Vojtěcha. Pozval mne osobně tehdejší dómský farář, nynější generální vikář Mons. Jiří Mikulášek. Působil jsem tam asi 3 roky.

Na Petrově jste se tedy určitě potkával s varhanním virtuosem prof. Vladimírem Hawlíkem. Máte na něho nějakou vzpomínku?

Prof. Hawlík mne učil na konzervatoři gregoriánský chorál. Mezi ranní a dětskou mší o nedělích a svátcích bývala na Petrově tato chorální mše. Po mém nástupu si tuto mši „ponechal“ pan profesor. Přicházel na kůr s aktovkou plnou Usuálů s pečlivě založenými stránkami,

z manuálu doznívalo asi 7 sekund. S tímto echem jsem musel počítat i při improvizaci a změnami harmonie, aby nevznikly kakofonické akordické střety. Také měly tu zvláštnost, že po stisku kláves se ozývaly tyto tóny se zpožděním. Muselo se tedy hrát „hmatem“ dopředu a nečekat, až se ozve zvuk. Po svatbách, kterých bylo vždy o sobotách celá řada, jsem odcházel po točitém schodišti vysokého kůru jak opilý, což ještě dlouhou chvíli přetrvávalo. Zvlášť jazykové registry, to byla paráda. S instalováním podlahového vytápění začaly problémy s varhanami. Prach, voda, rez vyřazovaly tóny, rejstříky, až došlo na celé varhany, které nebyly k použití. Byly nahrazeny elektrickým nástrojem zn. Eminent, kterého jsem si však již příliš dlouho „neužil“.

Používáte při doprovodu liturgie také varhanní preludia nebo dáváte přednost vlastní improvizaci?

Za ta léta nepotřebuji noty. Mám je před sebou kvůli textům. Znáám je sice zpaměti, ale byly v novém kancionálu přebásněny.

Kterou hudbu rád posloucháte?

Vnější poslech je náhodný. Vlastní hudební proud je vždy pohotový, i když nekomponuji. Dostávám nová CD od interpretů i kolegů. Vždy je se zájmem vyslechnu. Na dlouhých cestách poslouchám v autě rozhlas.

Jak vnímáte skutečnost, že centrem zájmu dnešní katolické mládeže je zpěv za doprovodu kytary?

Není to můj svět, ale proč ne? Když se to někomu líbí, proč mu to nedopřát? Mám však za to, že tato hudba se brzy oposlouchá. To co znělo v době mého dětství, zmizelo beze stopy. Jen něco málo bylo upraveno a přežilo v nové podobě. Podoba a někdy i shoda s populárem je právě tou shodou mládeže blízká. Podle toho se také stejně mění. Na rozdíl od klasického proudu, který se jen rozrůstá, zůstává dál a obohacuje svým trvalým stylem nadále.

Před svým odchodem do důchodu jste pracoval jako pedagog na JAMU v Brně, kde jste založil oddělení duchovní hudby. Byl o tento obor mezi studenty zájem? Jaké uplatnění v praxi má absolvent tohoto vzdělávacího programu?

Dnes je uplatnění jenom v hudbě těžké. Arthur Honneger v první hodině kompozice dal otázku svým žákům, zda jsou dostatečně finančně zaopatření k tomu, aby se stali skladateli. Dnes bych dal tuto otázku také. Hudbou se dnes těžko žije. Radil bych ji dělat jako vedlejší povolání nebo zálibu. Jako kdysi zámečníci úředníci. Obor duchovní hudby v našem spektru chyběl. Podařilo se jej jako první v tehdejší ČSFR v Brně na JAMU uvést v život. Na počátku se objevilo dost zájemců. Nový obor nedostal potřebný prostor

Křtíte v Ostrovačicích. Kolik Vám bylo let, když jste poprvé usedl za ostrovačické varhany? Bylo to Vaše první varhanní místo?

Bylo mi asi 11 let. K Ostrovačicím patří též filiální kostel v Říčanech. V Ostrovačicích hraji doposud.

Jak velký máte v Ostrovačicích sbor? Mohl byste uvést několik skladeb, které patří k repertoáru tohoto sboru?

Za totality jsem měl sbor kolem 40 členů. Zpíval jen na Vánoce a Velikonoce spolu s instrumentální skupinou, to je v době, kdy nejsou polní práce. Nyní má schola základ v rodině Ryšánkových z Říčan.

Jaký je současný stav varhan v Ostrovačicích? Píšťalové mechanické varhany neval-

né ceny měly zpívat. Někdy chorál doprovázel, někdy jen řídil svoje choralisty. Potom mne zval: „Pane kolego, pojďte na štamprli“. Měl byt na faře přímo u katedrály. Rád jsem využil pauzičky, která mezi bohoslužbami vznikla, trochu se ohřál a poslouchal jeho zajímavá vyprávění. Byly to vzpomínky z jeho pestrého života, v nichž vystupovali lidé a místa, které jsem znal. Jako řidič jsem se však většinou musel štaprlete slivovice zřeknout, ale paní Hawlíková ji pohotově nahradila šálkem kávy nebo čaje. Rád na to vzpomínám.

Hrát na katedrální varhany musí být zážitek. Jak je hodnotíte?

Zpočátku jsem se vždy těšil z mohutného tutti, které ještě po zvednutí rukou

a nesetkal se s pochopením ateismem ovlivněných pedagogů. Nyní toto oddělení na JAMU živoří. Absolventi tohoto exkluzivního oddělení by mohli mít široké spektrum pro všestranné uplatnění v menších městech. Mohli by se uplatnit jako varhaníci, sbormistři, pedagogové, skladatelé, aranžéři, dirigenti, zpěváci a organizátoři hudebního dění. Kdyby se tohoto oddělení ujali schopní pedagogové, mohlo by nové oddělení a jeho absolventi dosáhnout stejné úrovně a významu, jako je tomu v Rakousku (kam jsem byl pozván), Německu a v jiných zemích, kde má svoji letitou tradici.

Kdo patřil k Vaším žákům na JAMU? Jaké předměty jste vyučoval?

Učil jsem scénickou, filmovou a duchovní hudbu. Všichni, které jsem poznal, byli vnímaví a talentovaní posluchači. Odpovídal jsem na jejich otázky, neboť hudební teorii měli již za sebou. Zvláště vnímavý a plný upřímného zájmu byl nynější ředitel kůru katedrály v Hradci Králové, pan Mgr. Josef Zadina, který mne tehdy během roku překvapil uspořádáním celovečerního koncertu z mých skladeb v kostele u jezuitů v Brně, k němuž kromě sólistů a Filharmonického sboru z Čech přizval i orchestr Státní filharmonie Brno. Ujal se pak vedení sboru na Petrově a uspořádal do dnešního dne téměř nespočetnou řadu koncertů a nahrávek z mé duchovní tvorby. Mnoho skladeb komponovaných na jeho popud také poprvé uvedl. Mezi externisty se objevil i Jiří Pavlica.

Vyučoval jste někdy i soukromě?

Již za svého studia jsem měl nabídky rodičů dětí z Ostrovačic, které bez dojíždění neměly v místě žádnou možnost hudební školy, dokonce ani doma hudební nástroj. Vyhověl jsem jim krátkodobě a těm nadanějším doporučil návštěvu hudební školy. Co se skladby týče, obraceli se na mne spíše o zhodnocení, rady a doporučení.

O výchovu budoucích varhaníků se dnes stará především ZUŠ s církevním zaměřením. Jak hodnotíte hráčskou úroveň jejich absolventů?

Hned po 2. svět. válce jsem externě navštěvoval hodiny klavíru a varhan na Varhanické škole založené Leošem Janáčkem. Učil mne Josef Slimáček, prof. III. RG v Brně, varhaník u minoritů a dirigent brněnských mužských pěveckých sborů Foerster a Bendl. Na této škole učili významní brněnští varhaníci a sbormistři: Karel Hradil, Miroslav Příhoda, Jaroslav Smýkal a další. Po nástupu komunismu byla škola pro svoje zaměření zrušena a její pedagogové se rozptýlili do brněnských hudebních škol. Obnova přišla až po „sametu“, kdy se vedení ZUŠ s církevním zaměřením ujal, pedagogicky a nástrojově znovu vyba-

vil její první a dosavadní ředitel Pavel Hamřík. Svým plným nasazením dosáhla již tato škola nepřehlédnutelně dobrých výsledků a výrazného počtu fundovaných absolventů.

Celý život působíte jako hudební skladatel ve svobodném povolání. Co to obnáší?

Porozumění u partnera, kterého se mi u mé ženy plně dostalo. Vyžaduje to pevnou důvěru v Boží pomoc, pohotovou invenci k různorodým námětům, přijímat objednávky a dodržovat i velmi těsné termíny. Nikdy jsem nepřijímal náměty protináboženské a takové, které byly v rozporu s mým svědomím. Přijatelných objednávek bylo díky Bohu vždy dostatek pro živobytí celé mé rodiny.

V letošním roce odešel na věčnost Váš blízký Mons. Ing. Bedřich Provazník. Pamatujete na Vaše první setkání?

Setkali jsme se při mém nástupu na kůru na Petrově. Hrál tehdy při mši sv. Když jsme se navzájem představili, dal mi svou vizitku s tím, že zahraje místo mne, budu-li potřebovat. Po čase mne překvapil, když přišel do Ostrovačic do duchovní správy. Až do té doby jsem nevěděl, že je knězem. Na vizitce měl uvedeno ing.

Pro každého chorregenta je výhrou, když jeho nadřízený - kněz - má pro artificální hudbu pochopení. Jak byste popsal Vaši spolupráci?

Nebyl lhostejným, co se děje v hudbě při liturgii. Vnímál, doporučoval, poslouchal, slyšel a vděčně reagoval na všechny dobré snahy těch, kdo zpívali a hráli v kostele. Také měl přehled o chrámové hudbě a varhanicích v širokém i vzdálenějším okolí. Odebíral časopisy o duchovní hudbě, navštěvoval koncerty duchovní hudby (včetně mých a mých dětí), přál si o slavnosti sv. Václava, aby naše dcera – varhanice uskutečnila v kostele samostatný koncert, jehož skladby slovem uváděl. Nestačil však uskutečnit nahrazení elektrických varhan píšťalovými.

Nemohu si tu otázku odpustit, jaké máte plány do budoucna?

Mám jednak řadu nesplněných přání a zajímavých námětů. Také načatých skladeb. Nechybí krásné texty, žádosti apod. Co mi dovolí délka života? Mohu se jen snažit. Ostatní svěřuji Pánu Bohu.

Otázky kladl Karol Frydrych

POLYFONNÍ SDRUŽENÍ

vzniklo v Novém Městě nad Metují v roce 1998. Je to komorní smíšený pěvecký sbor, který se vedle účasti na liturgii (což bylo hlavním důvodem vzniku) orientuje dnes především na koncertní činnost a na interpretaci duchovní hudby. Polyfonní sdružení působí v rámci regionu, koncertuje pravidelně např. v Opočně, Rychnově nad Kněžnou, Broumově, Novém Městě nad Metují, Náchodě, je pravidelným hostem některých festivalů (Poláčkovo léto v Rychnově nad Kněžnou, Camerata Nova, Orlicko-kladský varhanní festival....). V repertoáru sdružení jsou mj. skladby z Jistebnického kancionálu, Orlanda di Laso, G. Händla, W. A. Mozarta, Luise Vierna, Petra Ebena či Zdeňka Lukáše.

Jiří Tymel – spoluzakladatel Polyfonního sdružení, je ve hře na varhany žákem Martina Matysky. Působí jako varhaník v Novém Městě nad Metují a sólově vystupuje v rámci regionu.

Polyfonní sdružení s varhanním průvodem Jiřího Tymela koncertovalo naposled 8. prosince v kostele Nejsvětější Trojice v Novém Městě nad Metují.

VOX 007 V KOMUNITNÍM CENTRU MATKY TEREZY

10. listopadu se v KCMT uskutečnil 4. ročník benefičního hudebního festivalu VOX 007. Festival navštívilo více než 400 mladých lidí nejen z Prahy a okolí, ale i z celé České republiky.

Vystoupilo na něm 8 hudebních skupin různých hudebních žánrů – Manahem, Maranatha, Prorock, Bezefšeho, Boudapsova, Gina, českobritské trio John de Jong; vrcholem večera byl koncert slovenské kapely Timothy. Vystoupení skupiny Timothy bylo skutečnou Boží oslavou a všichni jsme zakusili, že kdo zpívá, opravdu se dvakrát modlí.

Na začátku festivalu vystoupily také tři skupiny – vítězové soutěže „Nová tvář“, kteří se utkali o cenu poroty a také diváků. U poroty zvítězila kapela Blue Zebra 3, oproti tomu diváci zvolili jako nejlepší skupinu Jěňa.

Na organizaci festivalu se kromě zaměstnanců ADCM Praha a ADCM Nazaret, Hudebního vydavatelství Rosa podílelo 20 mladých dobrovolníků – účastníků různých akcí v ADCM; velkou pomocí v organizaci festivalu byla také práce pastoračních asistentů z KCMT, jim patří dík za ochotu, vstřícnost a celodenní nasazení.

Festival byl velmi úspěšný, díky dobré návštěvnosti můžeme přispět Centru sociálních služeb na pražských Hájích částkou vyšší než 20 000,- Kč. Děkujeme všem organizátorům, hudebníkům, návštěvníkům festivalu, a také SDH a Psalteriu za finanční podporu a těšíme se již na pátý ročník.

Dagmar Štefanová, ADCM Praha

Nedožitý medailon Piláta Poříčského

Jiří Pilát byl tak svéráznou osobností a „srdeční záležitostí“, že jeho odchod nemůžeme pominout. Přinášíme tři texty, které jeho osobnost připomenou těm, kdo jej znali, a přiblíží těm, kdo jej tu čest znát neměli. První je text Lenky Čechové, který přebíráme z časopisu Varhaník, druhý je vzpomínka Jiřího kolegy, souseda z Ondřejova a dlouholetého souputníka Pepika Zichy a třetí je poslední dopis, který jsem od Jiřího dostal po vánocích 2005 já.

Text dopisu by nám měl připomenout, že ne vše v Jiřího křovém životě bylo tak idylické, jak to ze vzpomínek na něj může vypadat. Pan Pilát byl celoživotním hudebním disidentem, který kůrařil vždy někomu navzdory. A je nutno říci, že proti komunistům a církevním tajemníkům se mu disentovalo snadněji, než proti změně poměrů v církvi a společnosti, které nastaly v době svobody. Muzikanti i duchovní správci měli najednou na umělé hudbu jeho kůru daleko méně času a Jiří na sklonku života přihlížel tomu, jak přes veškerou snahu musel vzdávat jednu hudebně-liturgickou aktivitu za druhou. Přesto nezatrpkl, zaťal zuby a sloužil do roztrhání těla. Jsem přesvědčen, že kůry nebeské byly jeho příchodem platně posíleny.

JiKu

VZPOMÍNKA NA JIŘÍHO PILÁTA

Když jsem v půli června otvírala obálku s černým proužkem, nechtělo se mi jejímu obsahu ani moc věřit. Zpráva v ní uložená zvěstovala, že 7. června 2007 odešel na věčnost Jiří Pilát, chodící legenda posázavských kůrů. Tento člověk neoslňoval brilantní virtuozitou či úchvatnými varhanními improvizacemi, muzikologickou erudicí nebo velkými slovy a gesty. Upoutal zdravým gruntem ryziho muzikantství a víry, poctivou láskou k hudbě, nehranou, tichou úctou k dílům starých mistrů a neshrbenou, přirozenou pokorou k chrámové prostora, kde s obdivuhodným zápallem a samozřejmostí sloužil Bohu i lidem.

Jiří Pilát se narodil 4. dubna 1921 ve Lštění. Studoval na klasickém Arcibiskupském gymnáziu v Praze-Bubenči a po maturitě pokračoval na pražské Obchodní akademii. Hudbě se, stejně jako jeho sourozenci, učil u svého otce Josefa Piláta. Nejprve hrál na housle, ke kterým časem přibýlo harmonium a varhany. V Praze J. Pilát zpíval ve sboru Národního divadla a u prof. J. Křížkovského. Po studiích nastoupil jako

úředník do Metazu Týnec, kde také založil a řídil podnikový pěvecký sbor.

V Poříčí nad Sázavou, kde prožil celý život, vedl svatohavelský chrámový sbor, se kterým objížděl také chrámy Čech i Moravy. (Sbor kupř. zpíval kardinálu Františku Tomáškovu a účinkoval na primiční mši nynějšího arcibiskupa kardinála Miloslava Vlk.) V chrámovém sboru J. Pilát našel po letech i svoji paní a jejich byt se stal místem nezapomenutelných setkání

Budiž mu dík, protože málokterý oficiální kulturní činitel, či dokonce „celebrita“ nebo „VIP“ udělal pro kulturní povznesení svého nejbližšího i vzdáleného okolí tolik, co Jiří. Rozdal tisícům lidí krásu báječné muziky, protože je oslovoval srozumitelným způsobem, který působil přímo na srdce.

i zkoušek, které často končily pozdě v noci. Pověstné byly poříčské půlnoční s díly J. J. Ryby. Na kůru i do lavic tam putovaly celé generace z blízkého i vzdálenějšího okolí, často potmě a pěšky. Ta loňská půlnoční byla jubilejní, padesátá. (A jak se v Poříčí prosylchá, nebude zdaleka poslední.) Tradičními se v tom kraji díky J. Pilátovi stala také provedení náročných děl J. D. Zelenky. V podání Svatohavelských zněla několikrát ročně během mší i na koncertech v rámci festivalu Podblanický podzim, mnohokrát v Louňovicích pod Bláníkem, Zelenkově to rodišti. Skladby J. D. Zelenky jezdil J. Pilát ručně opisovat přímo do Drážďan, kam cestoval většinou vlakem přes noc, a v tamějším archivu trávil stovky úmorných hodin. Se smíchem často líčil, jak na něm pak opisy škemrali učení pánové z Prahy. Notové materiály J. Pilát připravoval průběžně a všude, kde to bylo jen trochu možné. Hudebníci kolem Prahy pana Piláta znali jako „toho, který píše ve vlaku noty“.

Zajímavé bylo sledovat způsob, jakým dával pro potřeby kůru dohromady hudebníky. Byl to vlastně neúnavný lov na kohokoli, kdo nesl pouzdro s nástrojem. Dvojici strohých dotazů: „Jak dlouho hrajete? Máte čas tehdy a tehdy?“ nešlo totiž odporovat ani odolat. Na kůru se pak sešla neuvěřitelná směsice muzikantů. Můj muž často vzpomíná, že si jako konzervatorní benjamínek zahrál spolu s filharmonií. Jako varhaník působil J. Pilát plných 62 let. Hrál v Poříčí, později v Hrusicích, Mnichovicích a vlastně všude, kde bylo zrovna třeba, věrný tradici rodu Pilátů, který obhospodařoval bohoslužby v širo-

kém okolí. Varhanočil (a dobře varhanočil) až do úplného konce svého života. Ještě 2. června odejel hrát na svatbu do Benešova, ze zkoušky byl přímo od varhan převezen do nemocnice a zde za několik dnů zemřel. Uzavřel se přebohatý hudební život, který beze zbytku naplnil výzvu zdobící prospekt svatohavelských varhan: „Chvalte Boha hudbou a zpěvem.“

Lenka Čechová

ODEŠEL MUZIKANT

Stále se nechce uvěřit zprávě, že dne 7. 6. 2007 nás opustil varhaník, dirigent a hlavně dobrý člověk, pan Jiří Pilát. Po této zprávě se mi vyrojily vzpomínky na nespočetná setkání, z nichž to první se událo téměř před půl stoletím v Nymburce při debatě na téma F. X. Brixí a jeho rodina. Toto setkání iniciovalo můj zájem o barokní hudbu, které jsem zůstal věrný dodnes.

Bylo to ve „zlatém věku“ chrámové hudby v Poříčí nad Sázavou, kdy se zpěváci a instrumentalisté jen stěží vešli na kůru. Bylo to v době, kdy bylo obtížné se dostat ke druhému pultiku prvních či druhých houslí, protože mnohé partesy byly svěřeny profesionálům. Svědčí to nejen o zajímavém repertoáru, ale i o vážnosti, kterou Jiří mezi muzikanty požíval. Nikdo již nespocítá, kolik stovek hudebníků kůru kostela sv. Havla hostil a to přesto, že při zkouškách byla až neadekvátně danému místu uplatňovaná svrchovaná moc dirigenta, který se vždy poctivě snažil vyrazit z nás vše, co bylo možné, aby výsledek byl co nejlepší.

Bylo by nespravedlivé, kdybych nevzpomněl výroků typu: „Co to tam hraješ, dyť je tam fis, to ten křížek nevidíš?“ a nebo „Je tam přece tercie, to je tá – tá, to neslyšíš, že tam ta kvarta nepatří?“ Slabší povahy měly blízko ke zhroucení, ale účel světil prostředky a při mši většinou fis i tercie byly aplikovány na správných místech. Ono s tím viděním to bylo občas svízelné, protože Jiří šetřil čas všude, kde mohl a pamětníci jistě vzpomenou na „psací nádobíčko“, které používal, když přepisoval půjčené partesy ve vlaku cestou do práce v Týnci nad Sázavou. To ten křížek či odrážka mohly snadno „zaniknout v šumu“. Obdivuhodné je to, že partesy byly v pořádku, chyby bývaly na naší straně.

O obětavosti našeho přítele nejlépe svědčí časový rozpis mší, který každou neděli naplnil, a to i v dobách, kdy vlakové a jiné spojení bylo řídké a mnoho cest poctivě „odšlapal po svých“ bez ohledu na počasí či roční dobu, stejně jako jeho sourozenci.

Na druhou stranu musím říci, že cesta s instrumentem na půlnoční mši o Vánocích pěšky nebo trabantem za mrazu a náledí měla nepopsatelné kouzlo, kterému neporozumí nikdo, kdo to sám neprožil.

Jeho muzikantský um byl znám širo-

ko daleko. Namátkou vzpomínám na koncerty v Benešově, na mše v Horních Krátech nebo v Louňovicích pod Bláníkem, na cestu do Hojné Vody v jižních Čechách a na mnohé další příležitosti. Budiž mu za to dík, protože málokterý oficiální kulturní činitel, či dokonce „celebrita“ nebo „VIP“ udělal pro kulturní povznesení svého nejbližšího i vzdáleného okolí tolik, co Jiří. Maně se nabízí srovnání s hrdiny „Zapadlých vlastenců“ a dalších postav naší národní historie. Rozdal tisícům lidí krásu báječné muziky, protože je oslovoval srozumitelným způsobem, který působil přímo na srdce a povznášel myšlenky. Podílel se na objevování děl téměř zapomenutých komponistů, takže ze tmy staletí nechal

vystoupit osobnosti z dob, kdy doslovně platilo: „Co Čech, to muzikant“. To všechno se v minulých dnech stalo nenávratnou historií. Teď nezbývá, než si uvědomit, že po každém člověku, který odejde, zůstává mezera a je naší povinností snažit se dle individuálních možností tuto mezeru zaplnit a rozvíjet všechno pozitivní, co bylo vykonáno. Věřím, že teď stojí a zvedá ruku před fantastickým chórem našich přátel a kamarádů, kteří ho přišli uvítat před Boží trůn, aby pokračoval v tom, co dělal zde, totiž aby dirigoval věčně trvajícím muziku ke cti a chvále Boží. Jiří, prosím, připrav parťasy i pro nás.

V Ondřejově 16. 6. 2007

Josef ZICHA

Poříčí n/Sáz 15. 1. 2006.

Svaťo, Jiří a děti!

Opětuji i Vám přání – stále zdraví, mnoho radosti, spokojenosti, krásné hudby v r. 2006.

Už jsme se dlouho neviděli, a proto piši několik informací. 24. 12. 2005 jsme ukončili 60leté působení chrámového sboru a orchestru. Toho dne jsme zazpívali „Rybovku“ 50tý rok (ale to jsme ji zpívali za tu dobu více než padesátkrát – v jednom roce dokonce 3x za neděli). Letos se nás z různých míst sešlo 30 – (vloni 35) např. houslisté z Mirošovic, Prahy, Ondřejova, contrabas a trombon z Čerčan, klarinetisté a violista z Benešova, flétnista z Prahy, varhaník ze Senohrab.

Od 21. X. 1990 jezdím každou neděli hrát na varhany v 8.30 do Věstar, třetí neděle o 13 hod. do Tehova – vstávám v 6 hodin, v 6.30 jdu pěšky na vlak do Čerčan, z Čerčan v 7.27 odjíždím do Mnichovic – druhou neděli se vracím v 18 hodin – třetí neděle v 16.30 – tak činím již 16tým rokem. Z tohoto důvodu nezpíváme (sbor) při nedělní misse, pak z důvodu, že p. farář pospíchá na další místo; další příčina: zestárli jsme, vymíráme a není dorost. Od té doby zpíváme jen Pašije na Květnou neděli a Velký pátek – a pak o vánocích „Rybovku“. Od r. 1990 – 2003 jsme uváděli duchovní hudbu jako koncert většinou v kostele sv. Mikuláše v Benešově (ponejvíce o vánocích) za pomoci zpěvaček ze sboru Benešovských učitelek z Benešova.

Smířil jsem se s tím, že nejsem (nejsme) schopni oslavit 60leté působení duchovním koncertem, na jehož programu jsem delší dobu doma pracoval – chybějí mi zvlášť soprani (nositelky melodie).

Děkuji Vám za Vaši spolupráci, kterou jste nám (sboru) prokazovali.

Srdčně pozdravuje a tisknu ruce.

Jiří Pilát

CONVIVIAM 2008 BUDE MÍT CHORÁLNÍHO SUPERLEKTORA

Společnost pro duchovní hudbu dostala milý dopis, který je příslibem pro všechny ny účastníky Convivia 2008. Dopis přetiskujeme v plném znění:

Drahý otče Eliáši,

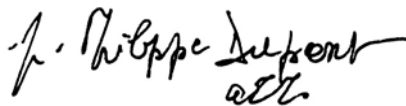
v pořádku jsem obdržel dne 6. listopadu dopis, kterým mi předáváte pozvání týkající se otce Yves-Marie Lelievra.

Souhlasím, aby náš otec ředitel kůru se zúčastnil semináře duchovní hudby Convivium v srpnu 2008, aby mohl povzbudit účastníky v jejich úsilí znovu uvádět gregoriánský zpěv do svých farností, kde má své místo, jak to neustále doporučuje Magisterium Církve.

Věřte, drahý otče, v naší modlitbu za zdar vašeho poslání.

17. listopadu 2007

P. Philippe Dupont
L'Abbé de Solesmes

ADVENT V PLZNI U SV. BARTOLOMĚJE

Plzeňská pobočka Společnosti pro duchovní hudbu připravila opět na letošní advent bohatý koncertní a liturgický program. Zúročuje se tak několikaletá práce regenschoriho Miroslava Pšeničky, který je Plzeňským biskupstvím pověřený metodickým vedením chrámových hudebníků diecéze a svědčí o dobré spolupráci, kterou mnohé diecéze mohou jen závidět. Z pozváněk od p. Pšeničky vybíráme:

RORÁTY PŘI LITURGIÍ

Při ranní nedělní mši svatě budeme i letos zpívat v katedrále sv. Bartoloměje roráty. Je písemně doloženo, že na plzeňském kůru působilo v minulých dobách ne jedno, ale několik literátských bratrstev. Tyto spolky „ctihodných měšťanů“, jak sami sebe nazývali, měly za cíl „chválit Boha zpěvem a vzdávat mu tímto chválu“. Je téměř jisté, že jednou z forem, které literáti provozovali, byly i roráty.

Naši předkové na roráty vstávali o hodně dříve než my dnes, jak to dokládá i tato zmínka z Hradce Králové: „po celý advent zvonili před 7 hodinou na večer celou čtvrt hodiny zvoncem na rathausu, což na pokoj zvonění nazývali, by měšťanstvo časné utichnouc, k ranní pobožnosti tím schopnější a ochotnější bylo. Pak čtvrt hodiny po vyzvánění v 5 hodin ráno rorátní zpěvy byly prozpěvovány každodenně v hojném počtu od literátů.“

Mše svatá začíná v 7 hodin, zpěv rorátů přede mší již v 6.45. Roráty pak budeme zpívat i v průběhu celé mše. Každý z účastníků mše dostane zpěvníček a bude se moci zpěvu zúčastnit. Roráty se skládají z písní a chorálů. Písně zpívá celé shromáždění a chorály mužská schola. Dr. Dobroslav Orel, náš významný hudební vědec a znalec duchovní hudby, řekl: „Roráty patří jako čistý a vroucí výraz mariánské úcty našich předků po stránce hudební k nejkrásnějším výtvorům duchovní písně vůbec“.

RORÁTY KONCERTNĚ

Původní rozsah rorátů je tak velký, že při dnešní podobě mše sv. není možné použít všechny zpěvy celé. Je to velká škoda, neboť jejich melodie i texty jsou nádherné a společně tvoří celek, který se při jakémkoli krácení poruší. Proto je naplánováno i pro letošní advent provedení rorátních zpěvů v původní, nezkrácené, neupravené podobě. Proběhne pod názvem RORÁTY aneb RADOSTNÉ ZPĚVY ADVENTNÍ v pondělí 10. 12. 2007 od 19 hodin, hrát bude soubor Ritornello v čele s uměleckým vedoucím Michalem Pospíšilem, odborníkem na starou hudbu, který se specializuje také na autentické provádění rorátních zpěvů. Krátké duchovní slovo na téma advent a roráty přednese plzeňský biskup Mons. František Radkovský.

-jř-

Prvních třináct let Svatomichalské gregoriánské scholy

Jako služebně velmi starému členu Svatomichalské gregoriánské scholy se mi dostalo čestného úkolu seznámit milého čtenáře s činností našeho souboru. Přestože nepatřím mezi zakládající členy, chytil jsem se chorální příležitosti vcelku záhy po vzniku scholy v roce 1994, a tak se spolu s ní dostávám do fáze nejtvrďší puberty, měřeno chorálním věkem. A to už je dobrá příležitost popřemýšlet, „co z toho klacka jednou bude“.

Na počátku bylo slovo, a bylo to slovo profesora duchovní hudby Franze Karla Prašla z Grazu. Jeho cyklus chorálních přednášek přitáhl v Brně mimo jiné také partu ministrantů od sv. Michala v čele s varhaníkem a matematikem Josefem Gerbrichem. Jejich znalost chorálu byla zhruba na úrovni Venhodova Úvodu z roku 1946 a neznamenal o mnoho víc než prosté povědomí o čtyřlínkové chorální notaci bez skutečné interpretační průpravy.

Již při těchto seminářích se ukázalo, že pronikání do textu, notací a ducha skladby je v Prašlově podání strhujícím prožitkem. Vhod přišla nejnovější edice římského mešního graduálu Graduale Triplex – chorální skladby jsou v ní podány souběžně ve třech různých notacích: ve známé římské kvadrátě a navíc ve dvou koncepčně odlišných typech notace neumové. Jak zřejmo, římská čtyřlínková notace podává přesnou informaci o melodii (je „diastematická“), ale pranic se z ní nedozvíme o chorálním rytmu. Naopak neumy směr melodie pouze naznačují (připomeňme, že vznikly jakožto pouhá obrana proti skleróze v době, kdy byla drtivá většina repertoáru uchovávána výhradně pamětí), zatímco stran tajemného nemenzurovaného chorálního rytmu nám dávají velmi přesné instrukce.

Proniknutí do tajů a nesnází neumového zápisu není úkolem na dvě sobotní odpoledne, a zakládající partička Svatomichalské gregoriánské scholy se rozhodla na tuto předlouhou cestu vstou-

pit. Já na ni vstoupil drobátko později a trvalo mi celé dva roky, než jsem byl schopen neumy vůbec sledovat (vedle textu a římské kvadráty). Jen na vysvětlenou: naše amatérská schola si nemůže dovolit dvouleté přípravky, a tak začátečníci prostě sledují text a melodii, zatímco po rytmické stránce se „vezou“ s ostatními (budiž tato poznámka povzbuzením pro případné zájemce o účinkování v naší schole – nemějte obavy, že to nezvládnete!) a čekají na svoji šanci, až „dozrají“. Nutno dodat, že košťování zralosti těchto plodů scholy se děje prakticky na každé zkoušce a je v tom jedno z kouzel amatérského hudebního provozu: Co zaznělo na solidní úrovni v podání ostrýleného choralisty, zkouší nyní zopakovat nováček bez toho, aby mu ostatní vyčítali nedokonalost či přímo bídnot jeho projevu. Stresující hodnotící pozvedání obočí nemá na zkouškách místo, je nahrazeno veselou náturou uměleckého šéfa a následnými pravidelnými dávkami nechrámově hurónského smíchu osazenstva.

Od samotných začátků účinkuje schola výhradně liturgicky – nikoliv ovšem pouze „při liturgii“, jako je tomu u „společových“ kytarovek, nýbrž jako její historicky i duchovně daná součást. Koncerty, jsou-li vůbec jaké, umožňují posluchačům hlubší seznámení s gregoriánským choralismem, konají se často po skončení mše. Přesto jsou u nás velkou vzácností.

Na počátku našeho liturgického působení byl poměr mezi dobou nácvičky a trváním zpěvu vychýlen do krajnosti – na pár chorálních čísel jsme nacvičovali dobré dva měsíce. V tuto chvíli už je naopak běžné, že se repertoár na následující neděli cvičí až o bezprostředně předcházejícím čtvrtku, jen někdy se nakousne ještě o týden dříve. Prozrazujeme to sice neradi, ale nejzkušenějším z choralistů bývá čas od času umožněno zpívat v neděli navzdory předchozí čtvrtěční absenci.

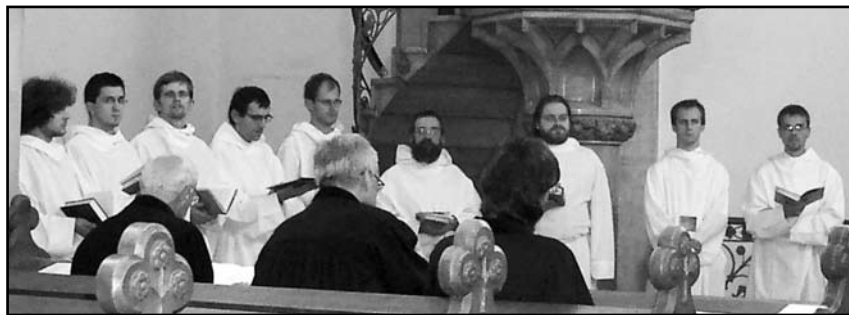
Povědomí o tom, jak vypadá každodenní (spíše tedy „každotýdenní“) provoz

Josefa Gerbricha poznáte podle charakteristických gest rukou, i kdyby měl přes hlavu nasazený pytel.

scholy, získá laskavý zájemce nejlépe na „sem tam“ aktualizované stránce www.volweb.cz/biskbrno/choral. Převážná část našeho zpívání zní v brněnské diecézi, což je snad i škoda, ale oně duchovní pěvecké „práce“ je tu stále dost. Výjezdů do Rakous, na Slovensko či do jiných diecézí je o poznání méně. Ať už z nového místa, či odněkud, kde jsme jako doma, dostaneme pozvání na účinkování o konkrétní neděli, a většinou máme plno na dva měsíce dopředu, volnou neděli si dopřáváme pouze jedenkrát za 6 až 8 týdnů. Stálých choralistů je okolo dvaceti, což dává po profilování amatérským „příště nemůžu“ oněch ideálních šest až deset choralistů na každou akci. Nejčastějším dopravním prostředkem je auto, nejoblíbenějším však, umožní-li to okolnosti, je vlak.

Pevnost a stmelení chorálního kolektivu je jistě do značné míry dána jeho růzností: máme mezi sebou nejružnější profese, z nichž muzikologie je v menšině (mezi zakládajícími členy nebyl muzikolog ani jeden). Máme ale také veselé právníky, učitele, matematiky, historiky, projektanta, optika, dřevorubce a řadu dalších. Máme nekuřáky i kuřáky, lidi po většinu času žertovné i spíše zamyšlené, věkový rozptyl činí dobrých 40 let. Abstinenty nemáme.

Svatomichalská schola zpívá i při ekumenických akcích. Fotografie z ordinace Martina Grombiříka (člena širšího redakčního kolektivu Psalteria) v červeném kostele v Brně. Jako host si se scholou zazpíval i šéfredaktor Psalteria.

Jan Špaček
autor je členem SGS od roku 1995

Prostor pro víru

Jubilující Miroslav Gabriel Částek (*1937) putuje plných čtyřicet let po našich zemích, a nyní také po USA, z toho posledních dvacet let s divadlem jednoho herce. Na kontě má 27 světových a 20 duchovních představení. Od devadesátých let vystupuje v sakrálních prostorech a svá představení chápe jako poslání. Vybírá si autory, v jejichž tvorbě a životě jsou nejdůležitější duchovní hodnoty - například Citadelu Antoina de Saint-Exupéryho či Cestu k pokoji - interpretaci díla Tomáše Kempenského Následování Krista.

PROSTOR DIVADLA

„Je to zvláštní, ale první impuls jsem dostal v kostele. Vyrůstal jsem na předměstí Brna a v kostelíku v Brně-Líšni nám otec Křehlík čtením z Písma přibližoval evangelium a pro příklady uváděl vlastní příběhy nebo ty z literatury. Nemohl jsem se dočkat, až začne kázat a říkal jsem si: chci být jako on. Sám doma nebo u strýce na Vysočině před jinými jsem ho rád napodoboval: se vztaženými rukama a s liturgií na rtech to byl opojný pocit. Později jsem pochopil, že nemám dost sil stát se knězem, ale že mám dar vyprávět příběhy. A po letech mi Bůh mé přání splnil.“

Od studií na brněnské JAMU v roce 1958 upoutal Miroslav Částek vnitřní silou a talentem pozornost režiséra Jana Grossmana. Po absolutoriu se stal díky režiséru Evženu Sokolovskému členem činohry Státního divadla v Brně. Specifika vlastního herectví (s rodovým kovářským fortem) a malé využití širokého hereckého záběru ho přivedly k rozhodnutí vystupovat samostatně, „aby uplatnil nejvlastnější formou to, co v sobě cítil“. Miroslav Částek je prvním hercem po Rudolfu Walterovi, který se od šedesátých let minulého století u nás začal soustavně věnovat formě divadla jednoho herce. Věnuje se jí dodnes, byť se v roce 1987 na čas vrátil do brněnského Státního divadla, kde pomohl nastartovat Divadelko Na hradbách. S pořady vystupoval v brněnské Múze. S každým novým pořadem rostla návštěvnost a nabídky na účinkování, například z pražské Violy (hned pro několik sezon).

PROSTOR KOSTELA

„Po roce 1989 došlo u mne k prohloubení víry. Stal jsem se terciářem řádu dominikánů, přijal jméno Gabriel. Dostalo se mi možnosti šířit Kristovu zvěst duchovními pořady. První Popelku Nazaretskou jsem uvedl v roce 1991. Od té doby vystupuji

po celé zemi převážně v kostelích. Samotného mne tyto pořady velice obohacují, protože se s nimi mohu bytostně ztotožnit. Beru je jako službu a připomínám si jimi slova z evangelia: Ukládejte si poklady v nebi. A co na to říká moje paní? Bez ní bych to vůbec nedělal. Podporuje mě a fandí, soucítí se mnou a dělá mi oponenta. Spolu pořady připravujeme.“

Hlas ženy Jany Hlaváčkové, která byla hereckou partnerkou v dřívějším Kejkliři, Zkouše na Macbetha a Po Velkém pátku, prostoupil hudbu v novějším pořadu Vražda v katedrále. „Ohlasy na pořady v poslední době

vzrůstají. Dnes je ve společnosti hlad po duchovnu. Lidé touží dostat posilu, hledají spravedlnost a řád. Určitý přesah. Na pořad Následování Krista přišlo přes dvě stě lidí, a to jsem začínal před lety s tzv. Večery u kapucínů s dvaceti. Na důkaz hladu po duchovnu nejen mezi věřícími uvedu, že mne kromě kostelů a klášterů nyní zvou i do divadel, například do Hradce Králové, Zlína, Jihlavy a dalších.“

Miroslava Částka je třeba popíchnout, aby ve své skromnosti zmínil zahraniční cesty.

„O mé pozvání do Ameriky se pokoušelo více lidí. Usiloval o to i současný biskup královéhradecký Dominik Duka. Viděl mé pořady a chtěl, abych jimi obohatil naše krajany. Pověřil člověka ve Washingtonu, aby zařídil vše potřebné, nepodařilo se. Když jsem si šel vyřídit nový pas, do čtyřadvaceti hodin volal člověk z Chicaga a zval mne na faru tamějšího kněze, který mu vyprávěl o divadle jednoho herce a o mých pořadech. Díky tedy P. Dušanovi Hladíkovi jsem v březnu 2004 vycestoval spolu se skladatelem Leošem Kubou na dvoutýdenní misijní cestu. Byl jsem napjatý, jak mě krajani přijmou. Přijel jsem totiž

s něčím, na co pravděpodobně nebyli zvyklí. V prvním týdnu jsem odehrál v Besedním domě pro co nejširší publikum představení Stařec a moře, ve druhém v kostelním prostoru představení Napřed je třeba unést kříž, Bůh je láska a Cesta k pokoji. Publikum bylo vždy velmi vnímavé a pozorné. A co víc: zvěst o pořadech se šířila velmi rychle... Do dnešních dnů jsem byl v Americe již třikrát: v Chicagu, v Torontu a v New Yorku.“

PROSTOR HUDBY

K duchovním pořadům Popelka Nazaretská, Napřed je třeba unést kříž, Bůh je láska a Citadela složil nezapomenutelnou a duši pronikající hudbu Zdeněk Pololáník. Kdo jiný, jestliže stejně jako herec, je tento skladatel hluboce věřícím člověkem se silným duchovním nábojem? Zdeněk Pololáník u prvního představení Miroslava Částka souzněl s jeho básnickým holdem ženě a matce, kráčejíci ve stopách Panny Marie. U druhého v nejlepším smyslu provokoval posluchače dramatickými tóny k uvědomění: nebudme jen diváky, slyšme Ježíše, je tady přítomen...Ve třetím představení

melodikou přímo vyzpíval radostnou zvěst. Ve čtvrtém od mocných hlubokých akordů až k nejjemnějšímu umocnil a dovršil meditaci o smyslu života.

„Se Zdeňkem Pololáníkem se známe z brněnské JAMU. Od počátku měl velký talent a tvůrčí potenciál. Je pro mne nádherným člověkem a výjimečným skladatelem. Když jsem po roce 1990 zvažoval, kdo by k mým pořadům mohl vytvořit hudbu, hned mě napadl on. Po čtyřech představeních jsem chtěl ve spolupráci pokračovat. Jeho hudba totiž nejlépe vystihuje autora, kterého si vyberu, i atmosféru díla, které si připravím pro diváky. Stejně tak umocňuje moje pocity ve chvílích, kdy před diváky stojím. Jsem v samém středu této hudby, cele jí prostoupen. A z ohlasů vím, že působí na posluchače až zázračně – mrazí i pálí je zároveň.“

Zdeněk Pololáník přenechal skladatelské žezlo dalšímu duchovnímu skladateli, svému zeti Leoši Kubovi. K představením Moc a sláva, Proti Bohu se nehraje a Boží domácnost se musí uklízet vybral hudbu Martin Dohnal. Pro Vraždu v katedrále složil hudbu Josef Fojtá, spolupracující s Hradišťanem.

V září jediného světla – osamocená postava herce v černém, s minimem rekvizit, v symbolické kombinaci červené a bílé, pouhými pohyby těla, gesty rukou a výrazem obličeje nám hlasem a zpěvem – vyjadřuje škálu lidských citů. A odkrývá pro nás PROSTOR PRO VÍRU.

Olga Szymanská

Představení Miroslava G. Částka v nejbližším období:

14. 12. 2007 BOŽÍ DOMÁCNOST SE MUSÍ UKLÍZET (Bruce Marshall, z knihy Plná slávy)

Orlová – Lomnice nad Popelkou

15. 12. 2007 VRAŽDA V KATEDRÁLE (Thomas Stearns Eliot, ze stejnojmenné hry)

Kostel sv. Becketa – Nová Cerekev u Pelhřimova

24. 12. 2007 BŮH JE LÁSKA / Zdeněk Pololáník

Kostel Brno – Lesná (po slavnostní mši)

29. 12. 2007 VRAŽDA V KATEDRÁLE

Kostel Brno – Lesná

18. 1. 2008 BOŽÍ DOMÁCNOST SE MUSÍ UKLÍZET

Kostel Nejsvětější Trojice Brno – Královo Pole

20. 1. 2008 BOŽÍ DOMÁCNOST SE MUSÍ UKLÍZET

Klášter Benediktýnů – Rajhrad u Brna

8. 2. 2008 BOŽÍ DOMÁCNOST SE MUSÍ UKLÍZET

Kostel – Vsetín

13. 2. 2008 VRAŽDA V KATEDRÁLE

Kostel Panny Marie Andělské – Praha

STUDIUM OBORU SBORMISTROVSTVÍ CHRÁMOVÉ HUDBY V PRAZE

Studium oboru Sbormistrovství chrámové hudby probíhá již od roku 1993. Ve spolupráci s Pedagogickou fakultou Univerzity Karlovy v Praze obor zajišťuje vzdělávací instituce Collegium Marianum – Týnská vyšší odborná škola. Studium je orientováno především na přípravu sbormistrů a ředitelů chrámových kůrů v návaznosti na generacemi osvědčený vzor kantor-varhaník-sbormistr.

Při koncipování oboru se vycházelo především ze skutečnosti, že mezi studenty budou převážně sbormistři, kteří již mají zkušenosti a zázemí v nějakém fungujícím sboru a kteří se potom do svých sborů budou vracet. Studium je zaměřeno na zvládnutí teoretických disciplín jako jsou harmonie a základy kontrapunktu, hudební formy, rozbor skladeb, intonace a sluchová analýza. Dále je součástí studia přehled dějin hudby a chrámového zpěvu, přednášený odborníky na jednotlivá stylová období (doc. Jaromír Černý, dr. Lucie Maňourová, dr. Jiří Mikuláš, dr. Tomáš Slavický). Důležitou součástí tvoří studium gregoriánského chorálu (dr. David Eben a dr. Zbyněk Šír), dějiny liturgické praxe a latinský jazyk. Z praktických disciplín je to vedle pěvecké výchovy (Mgr. Pavla Fendrichová-Ježková) také hra na klavír (MgA. Lukáš Vendl) a zejména hra na varhany společně s varhanní improvizací a doprovodem liturgického zpěvu (MgA. Lukáš Vendl, MgA. Michal Novenko a MgA. Petr Čech). Po celou dobu studia pak probíhá předmět řízení sboru a práce s partiturou (MgA. Marek Štrýncl).

Studium je zakončeno bakalářskou prací, pro jejíž vypracování je nezbytné zvládnutí hudebně historického minima a základů ediční práce. Výstupem jsou práce s tématy dotýkajícími se chrámových kůrů, na kterých již studenti působí a které v minulosti v jejich regionu hrály významnou roli. Součástí bakalářské zkoušky je rovněž absolventský koncert, který studenti připravují se svými sbory nebo i orchestry.

Jistě je na místě otázka, jaké je uplatnění absolventů. Domníváme se, že značnou měrou přispívají ke zvýšení úrovně chrámového provozu jako ředitelé kůrů. Jejich činnost zahrnuje soustavné zpracovávání dochovaných chrámových sbírek a objevování zapomenutých skladeb a skladatelů. Dokladem toho jsou ukázky z bakalářských prací studentů, které jsme již začali publikovat na našich webových stránkách (www.collegiummarianum.cz). Týkají se téměř zapomenutých kůrů (např. kůr kostela sv. Vavřince ve

Vysokém Mýtě nebo kostela Nejsvětější Trojice ve Smečně) nebo doposud funkčních kůrů (kostel sv. Jakuba v Jihlavě a kostel sv. Martina v Třebíči), klášterních sbírek (rukopisy františkánského kláštera v Bechyni nebo skladby oseckého cisterciáka P. Jacoba Trautzla), dnes již zapomenutých regenschoriů (např. Antonína Syrůčka, vyšehradského varhaníka) a také znovu objevovaných skladeb pražských barokních skladatelů Jiřího Antonína Reichenauera a našeho současníka Otto Alberta Tichého.

Titulní strana skladby J. A. Reichenauera Dixit Dominus, která byla provedena na absolventském koncertě u sv. Havla v Praze v roce 2006.

Závěrem je nutno dodat, že Collegium Marianum – Týnská vyšší odborná škola je zaměřena na tzv. poučené provozování historické hudby. Obor Sbormistrovství chrámové hudby a nově akreditovaný obor Historická hudební praxe jsou založeny na historické kontinuitě. Liturgická hudba, jejíž součástí je vokální hudba s doprovodem nástrojů, byla v minulosti nedílnou součástí chrámového provozu. Proto na naší škole pěstujeme i hru na historické nástroje. Domníváme se, že potřeba historické interpretační praxe a reprodukce staré hudby u nás bude stále vzrůstat s ohledem na dění v ostatních zemích, zvláště ve Francii, Nizozemí a Itálii. Vzhledem k tomu, že začíná být kladen větší důraz na „autentickou“ podobu hudby při liturgii, nezbývá než si přát, aby naše studium oslovovalo stále větší počet varhaníků a sbormistrů.

Pavla Semerádová

4 Cecilky – 4 oslavy patronky muzikantů

Svátek svaté Cecilie, patronky pěvců a hudebníků, býval v minulosti pro muzikanty důvodem k oslavě. K její cti byly zakládány hudební spolky, vznikala cecilská bratrstva a jednoty ke zvelebení duchovní hudby, k počtě světice se skládaly drobné i rozsáhlé skladby. V zemích Koruny české se její uctívání rozšířilo v 18. století. V den svátku - 22. listopadu - se konávaly veliké slavnosti a hostiny. O jedné se zmiňuje Václav Metelka (viz minulé číslo Psalteria), jinou z nich popisuje učitel Jan Evangelista Kypta z Kunžaku: Kvečeru se vydal kapelou vedený průvod, v němž dívky nesly obraz sv. Cecilie v pozlaceném rámu do radnice, následoval hudební pořad (kantáta pro sólo, sbor a malý orchestr), zpívaly se národní písně, večer pokračoval zábavným programem s tancem. Jedna rozverná písnička, kterou kantoři zpívali při oslavách, začíná:

Slavný ouřad učitelský
jest devátý kůr andělský,
učitelé jak umřou,
hned před trůn Boží přijdou.
Anděl je přivítají:
Vítáme vás, kamarádi!
Cecilie tak vítá je,
na varhany ukazuje:
Et laudomus grolija ine gcelsis!

CECILKA PRVNÍ – ANTE

Společnost pro duchovní hudbu připravila na popud Společné liturgické komise pražsko-plzeňské setkání varhaníků a regenschoriů. Speciálně pro pražskou arcidiecézi, ale byli vítáni i hosté zdaleka. Setkání se uskutečnilo v areálu Chvalské tvrže (Praha – Dolní Počernice) v sobotu

před svátkem sv. Cecilie za předsednictví pana kardinála Miloslava Vlka, který ochotně věnuje svůj čas setkávání a diskusím s lidmi, kteří o liturgickou hudbu pečují na úrovni jednotlivých farností. Místo a čas byly zvoleny s ohledem na dvě slavnostní události. První z nich bylo převzetí zbrusu nových varhan ve chvalském kostele sv. Ludmily, které pan kardinál hned druhého dne slavnostně požehnal. Druhá příležitost byla prezentace liturgické příručky „Rukověť nejen pro varhaníky“, kterou sestavila pražsko-plzeňská liturgická komise a kterou odběratelé Psalteria dostávají spolu s tímto číslem.

S potěšením můžeme konstatovat, že

Společnost pro duchovní hudbu a společnost Psalterium s.r.o. měly prsty v přípravě obou. Stavbu varhan podpořilo Psalterium částkou jednoho rovného milionu korun (a jak připomněl pan starosta, byl to ten startovací milion, díky kterému mohli organizátoři shánět další potřebné finance již jako důvěryhodní partneři), „Rukověť“ vydalo pro liturgickou komisi rovněž Psalterium.

Chvalské setkání bylo spíše pracovní a diskusní než oslavou svátku naší patronky. A diskutovalo se občas i velmi úporně.

Mohli jsme mezi sebou přivítat rovněž pana Antona Škrabla – slovinského varhanáře, jehož firma <http://www.skrabl.com> varhany postavila, a jeho spolupracovníky. Já sice varhaník nejsem a varhanám nerozumím, ale z reakcí varhaníků i organologů mohu soudit, že varhany se opravdu povedly. Zato pracuji s financemi a mohu potvrdit, že cena chvalských varhan byla vzhledem k jejich velikosti a kvalitě (a momentální síle koruny) velice příznivá.

Po společném obědě (který si díky nevelkému počtu účastníků mohla dovolit uhradit SDH) se pan kardinál vydal za svými povinnostmi a přítomní varhaníci se odebrali do kostela „osahat“ si nový nástroj, který nejprve krátce leč výstižně představil Michal Novenko.

Nezbývá tedy popřát, aby si místní společenství varhan užilo jak po stránce liturgické, tak po umělecké a kulturní a pokračovalo tak ve spolupráci mezi obcí a farností, která se při stavbě varhan rozvinula přímo vzorově.

CECILKA DRUHÁ – IN DIE

Slovenští kolegové (Slovenská muzikologická asociácia, Slovenské národné muzeum – hudobné muzeum, Spolok sv. Vojtecha a Spoločnosť Mikuláša Schneidra-Trnavského) uspořádali 22. – 23. 11. muzikologickou konferenci k 70. výročí Jednotného katolického spevníku (foto ze zahájení nahoře, první z leva redaktor Psalteria Rastislav Podpera). Z české a moravské strany se konference zúčastnili prof. Jiří Sehnal, Tomáš Slavický a Jiří Kub. Mnohé konferenční příspěvky byly velmi hutné, inspirující k zamýšlení a překračovaly rámec čistě slovenské hudebně-liturgické reality. Budeme se k nim, ke společnému základu i rozdílnostem našeho a slovenského přístupu v příštím ročníku Psalteria mnohokrát vracet.

CECILKA TŘETÍ – KONKURENČNÍ

V sobotu 24. 11. uspořádala jednota Musica Sacra setkání chrámových hudebníků na Petrově v Brně. Slavnou mši svatou celebroidal otec biskup Hrdlička, v katedrále zazněla společná skladba nadvícená účastníky setkání, za nemocného otce Karla předal několik kvalifikačních osvědčení o absolvování varhanické školy prof. Sehnal. Po mši svaté jsme vyslechli krátký koncert Severočeského filharmonického sboru Česká Lípa pod řízením Josefa Zadiny, poté se všichni odebrali k společnému agapé. Na rozdíl od akcí pražských i slovenských šlo skutečně o oslavu. A moraváci přijeli, setkali se a slavili. Podle mého odhadu se jich v Brně sešlo alespoň 120. A to můžeme moravákům jen závidět.

Jiří Kub

CECILKA ČTVRTÁ – CHORÁLNÍ

Letošní svátek oslavili hudebníci a zpěváci také v Praze, kde Jiří Hodina uspořádal

víkendový chorální seminář. Přípravovali jsme ho již po loňském Conviviu v Nových Hradech, uskutečnil se však až letos ve dnech 23. – 25. listopadu.

V pátek a v sobotu jsme se sešli v oratoři kostela sv. Mikuláše na Malé Straně, kterou využívá jako příležitostnou zkušebnu Společnost pro duchovní hudbu. Páteční podvečer zahájil J. Hodina tropem Gregorius presul z introitu Ad te levavi (jediný z celého semináře byl zapsán v pětilince k radosti choralistů-začátečnicků) a hymnem k nešporám v adventu Creator alme siderum. Pokračovali jsme čtyřmi antifonami k nešporám ke svatě Cecilii a den zakončili kompletářem, známým téměř všem z letního Convivia, který jsme zazpívali v ztemnělém kostele před oltářem.

Sobotní dopoledne jsme uvedli introitem Ad te levavi, pokračovali nácvikem nešpor ke sv. Cecilii. K antifonám z minulého dne jsme přidali žalmy a hymnus Jesu, corona Virginum. Odpolední část semináře se zabývala nešporami z 1. neděle adventní, pro kterou vybral J. Hodina galikánský (francý) repertoár. V podvečer jsme se prokousávali sémologií gregoriánského chorálu a rozebírali neumatický zápis v VII. modu Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam. Na závěr dne jsme (opět pod hlavní kopulí chrámu sv. Mikuláše) zazpívali nešpory ke sv. Cecilii. Večer se někteří zúčastnili koncertu v kostele Panny Marie Andělské na Pražském hradě, jehož výtěžek byl určen na opravu tamních varhan.

V neděli na slavnost Krista Krále jsme se společně účastnili ranní bohoslužby v bazilice sv. Markéty v Břevnovském klášteře. Poté nás organolog pražské arcidiecéze a místní varhaník Marek Čihař očekával u nově zhotovených varhan. Měli jsme možnost zblízka i zevnitř vidět pro české země netypickou barokní varhanní skříň, jejímž autorem je zřej-

mě Kilián Ignác Dientzenhofer. Historie vlastního nástroje by vydala na samostatný článek, nynější varhany postavila dílna Kánský-Brachtl podle koncepce M. Čihaře. 30. září byly vysvěceny opatem Bernardem Savickim OSB z polského kláštera Tyniec (pro příští číslo Psalteria jsme s ním připravili rozhovor), který na ně také první zahrál.

Při obědě společně s panem Čihařem pokračoval hovor na témata, která zajímala choralisty i varhaníky. Z řečeného bylo zřejmé, že mezi laiky je chuť i snaha vzdělávat se v duchovní a liturgické hudbě. Otázkou k diskusi a řešení zůstávají podmínky k takovým iniciativám.

Odpolední program se přesunul z původně plánované Vojtěšky na břevnovskou faru. Pokračovali jsme sémologií a antifonami k 1. adventní neděli. V 16 hodin jsme se sešli s dalšími choralisty v sakristii katedrály sv. Víta a připravili se na kapitulní nešpory ze slavnosti Krista Krále. Po loňském Conviviu se nás schází téměř vždy kolem 15, zpíváme ve dvou smíšených chorech za přívětivé pozornosti otců kanovníků.

Caecilia, famula tua, Domine, quasi apis tibi argumentosa deservit.

Rozcházeli jsme se do osvětleného a studeného města unaveni, ale se spoustou plánů na další semináře a s očekáváním příštího Convivia. Svatocecilský seminář byl mým pro všechny účastníky povzbuzením i poučením, jak zpívat chorál a také jak je nutno zabývat se latinou. Mnozí bychom uvítali učebnici církevní praktické latiny (např. A. Stříž: Latina pro samouky) a základy gregoriánského chorálu (např. Jaroslav Orel: Gregoriánský chorál: interpretace), snad v tom může SDH pomoci. Slabší účast (cca 12 zpěváků) přičítáme kromě podzimních chřipek také skutečnosti, že svatocecilské setkání probíhalo zároveň v Brně, na jaře se chystá obdobný seminář pod vedením J. Hodiny na Velehradě a jednodenní v Plzni. A v neposlední řadě – slavnost Krista Krále byla „povinná“ pro mnohé sboristy.

Na závěr je třeba vyslovit poděkování: společnosti Psalterium a její ředitelce pí. Kerplové, že nám vychází vstříc, když se potřebujeme sejít v oratoři, zároveň za to, že se o nás po oba dny její zaměstnanci (p. Jacho a ostraha) postarali (topení, občerstvení) a setrvali s námi v kostele i po zavírací době. Dík patří také Jaroslavu Eliášovi, který s námi strávil pátek a sobotu, aby čelil možným nečekaným nástrahám. A samozřejmě Jiřímu Hodinovi, který seminář připravil, a přesto, že byl nemocen, nás neposlal předčasně domů. Tak jako Cecilie svému Pánu, jak pilná včela nám – nehodným choralistům – věrně celý víkend sloužil. Deo gratias.

Jarmila Štogrová

Nihil novum sub Luna

aneb nepořádky při půlnoční

My Václav Leopold z Boží milosti Biskup Litoměřický
Vzkazujem všem milým věřícím biskupství našeho pozdravení a naše otcovské požehnání.

Živá víra starobylých křesťanů a horlivost, kterou ku vtělení Syna Božího v srdcích svých cítili, jakož i mnohonásobná dobrodinnost, která veškerému lidskému pokolení z toho tajemství vyplývají, slušně vvedly ten svatý a chvalitebný obyčej, aby se na památku radostného a potěšitelného Narození Božského Spasitele vánoční svátky s všemožnou pobožností a uctivostí světily: ku kterému cíli a konci starodávny byl též obyčej po všechny časy, již ten předcházející den, neb tak nazvaný štědrý večer, po odložení práce a světských zaměstnání, v kajicnosti a v celodenním až do soumraku trvajícím postu, jakož i v radostném, citelném rozjímání tajemství vykoupění lidského trvání, a okolo půlnoční hodiny k službám Božím na jitřní se shromažďovati, tam Bohu a Spasiteli, kterýž v tu drahou noc pro nás jakožto člověk z Panny se naroditi ráčil, v duchu a pravdě s pastýři se klaněti, a s Anděly za tak velká dobrodinnost jemu propěvovati.

Ten radostný obyčej slavnosti jitřní, a půlnočního se o vánocích k službám Božím se shromažďování sice od starodávna až do našeho věku se zachoval, a nepozůstávalo nic, čehož bychom žádali, nežli to, aby také ten prvních křesťanů duch kajicnosti, ta jim obyčejná v jídle střídmost, ta jejich radostná noční pobožnost, a křesťanské vzdělání při těch nočních službách Božích, neb tak nazvaném jitřní od oněch starodávných časů až do našich dnů se bylo zachovalo.

Zatím ale k veliké a truchlivé žalosti otcovského srdce našeho, musili jsme patřiti, kterak (na čemž nejvíce záleželo) ani předcházející takové služby Boží střídmost, ani při nich samých křesťanská, neouhonná pobožnost místa ani průchodu a místa neměla, ano, což k největší naší bolesti nám se doneslo, kterak mnozí (dejž Bůh! by nebyli příliš mnozí) nalézají se vlašni křesťané, kterýmž My to samé, co někdy Apoštol Pavel Koryntským, v přijímání večere Páně vlašným křesťanům předstíral, opětovati můžeme: totiž: když se scházíte vespolek – když vy na jitřní k službám Božím se scházíte – již není slaviti velikou památku vtěleného a narozeného v jeslích Boháčlověka; - neboť jsou, kteří

dovolují sobě v této svaté noci, a to v domě Božím, nejen takové jednání, kterých, byt by i mimo chrám Páně dovolená byla, nicméně v domu svém Bůh netrpí, alebrž i taková, která na žádném místě dovolená býti nemohou, a která proto, jakž převedlebný Sv. Otec Beda právě píše, tím více nelibost Božskou na sebe uvalují, čím opovážlivěji na místě Bohu posvátném a při tak svatých tajemstvích páchána bývají.

Bolestno, přebolestno bylo otcovskému srdci našemu dovědět se, kterak mnozí z nynějších křesťanů:

Předně: ten večer vánoční, neb tak nazvaný štědrý den, až do jitřní nestřídmosti v jídle a pití, hraním, nedovolenými veselostmi, ano, dokonce všelikými jinými výstupy trávní sobě v obyčej vzali.

Za druhé: na ten způsob jen plní roztržitosti, bezvěsí přípravy, a slušného se k službám Božím přihotovení do kostela na jitřní přicházejí, tam rozprávkami se obírají, a tudy jen pobožnosti jiných horlivých křesťanů na překážku jsou.

Za třetí: Již někteří při dotčených službách Božích tak nenábožně se zachovali, že jednání jejich svatost chrámu Páně porušilo, a nejen pravověřících, ale i těch, jenž našeho sv. náboženství nejsou, pohoršilo.

Pročež, aby těm a takovým důležitým výstupkům se vyhnulo, máme zato: že mocí nám od samého Boha propůjčeného pastýřského ouřadu zavázání jsme, abychom všechny prostředky, jenž v rukou našich jsou, vynaložili, kterými bychom doufati mohli, že všech od těch vlašných křesťanů při té půlnoční pobožnosti páchaných výstupků odstraníme, nábožným pak duším, by ony bez překážky pobožnost svou konati mohly, příležitost zjednáme, a tak přítrž učiníme všelikým pohoršením radostnou vánoční slavnost v takový způsob uvedeme, kterýž by tak veliké slavnosti přiměřen byl, cíle pak a konce jejího od Církve Boží ustanovení nechybil, a pobožností, jaká u starobylých věrných křesťanů bývala, povzbudil.

Tedy dle pilného rozvážení, a našeho srdečného otcovského povážení, neméně i dle předcházejícího příkladu Arcibiskupství Vídeňského a jiných okršků Biskupských uznali jsme za dobré v Pánu, s povolením slavného zemského řízení ustanoviti, aby budoucně začínaje od blížnastávající vánoční slavnosti Předně: v našem katedrálním neb Biskupském kostele a ve všech děkan-

ských, farních, lokálních neb klášterních kostelích našeho Litoměřického Biskupského okršku obyčejná zpívaná mše sv. neb jitřní (která jindy v 12. hodinu noční štědrého dne se konávala) teprv na Boží hod vánoční, po předcházejícím sezvánění, v 6tou hodinu ráno držána, na to pak druhá v 8. hodinu ranní na vsvětě, v 10. pak hodinu kázání a posléz hlavná zpívaná mše sv. konaná byla.

Za druhé: V našem katedrálním kostele, jakož i ve všech těch ostatních kostelích našeho biskupského okršku, v kterých až dosavad v noci vánoční okolo 11. hodiny slavné hodinky chorálně se zpívaly, ty samé jitřní hodinky na Boží hod ráno teprv v hodinu 5. ranní, totiž hodinu před první zpívanou mší sv. též předcházejícím zmocněním se počínaly a zpívaly.

Ostatně samo od sebe se rozumívá, že od toho času našeho nařízení ve vánoční noc všechny kostely (tedy i klášterní) zavřeny státi mají, a ne dříve, než okolo 5 neb 6 hodiny ranní k nově nařízeným službám Božím otevřiti se povolují.

Toto naše otcovské Biskupské určení a ustanovení všichni duchovní pastýřové v čtvrtou neděli Adventní věřícímu lidu z kazatelnice od slova k slovu přečtou a ohlásí, též na tom sobě záležitosti dají, aby toto naše dobré mínění, jimž toliko spasení duší svěřeného nám od Boha věrného stáda vyhledáváme, jemu vysvětlili, a o naší otcovské péči, která po jeho vlastním dobrém a pobožnosti dychtí, ubezpečili.

Dáno v Litoměřicích, v Biskupském našem sídle, dne 3. měsíce Prosince, roku tisícého, osmistého a sedmého.

Václav Leopold
 Biskup

8. biskup litoměřický Václav Leopold Chlumčanský rytíř z Přestavlk (1802-1815) se narodil 15. listopadu 1750 v Hošticích u Strakonice. Působil v Klášterci n. Ohří, Skorotcích, Děčíně, stal se kanovníkem u sv. Víta v Praze, kde posléze působil od r. 1795 jako světící biskup. V Litoměřicích byl intronizován (= uveden na biskupský stolec) 30. 6. 1802. Obnovil 4. 11. 1804 litoměřický seminář. V r. 1805 vysvětil na kněze Bernarda Bolzano, byl přítelem Jungmannovým. Dne 13. 5. 1815 povolán na arcibiskupský stolec v Praze a tam zemřel 14. června 1830.

Zpěvy vánoční Evropy

Snad každého hudebníka potěší, že stůl vánočního zpívání obohatí nová sbírka Zpěvy vánoční Evropy, kterou u nakladatelství Triton vydává Pavel Svoboda, člen výboru SDH. Svými 177 vánočními písněmi představuje tato publikace vlastně nejrozsáhlejší sbírku evropských vánočních písní, jaká kdy u nás byla vydána. Proto jsme Pavlu Svobodovi položili několik otázek.

Jak jsi se ke sbírání koledy dostal?

Za hluboké totality koledy patřily do zakázaného zboží, i když do jisté míry byly tolerovány pro mnohdy naivní texty. Tehdy jsem si uvědomil, že v koledách je ohromné bohatství krásy a že je škoda zpívat od každé koledy jednu dvě sloky. A tak jsem sebral, přepsal a samizdatově namnožil Kytarový koledníček se 33 koledami s mnoha slokami a akordickými značkami. Tak vznikl ilegální základ pro budoucí doposud největší sborník českých a moravských koled Zpěvy doby vánoční (Aeterna 1991).

Jenomže sbírat cizí koledy je asi ještě trochu náročnější, že?

Jistě. Hlavně to trvalo velmi dlouho, čtvrt století minimálně. Napřed šlo o příležitostného koníčka: když mi nějaká zajímavá píseň prošla rukama, tak jsem si ji opsal či okopíroval.

Později už bylo nasbíráno tolik, že jsem začal cíleně doplňovat mezery na pomyslné koledové mapě Evropy a za tím účelem jsem otravoval mnoho známých, aby mi pomohli.

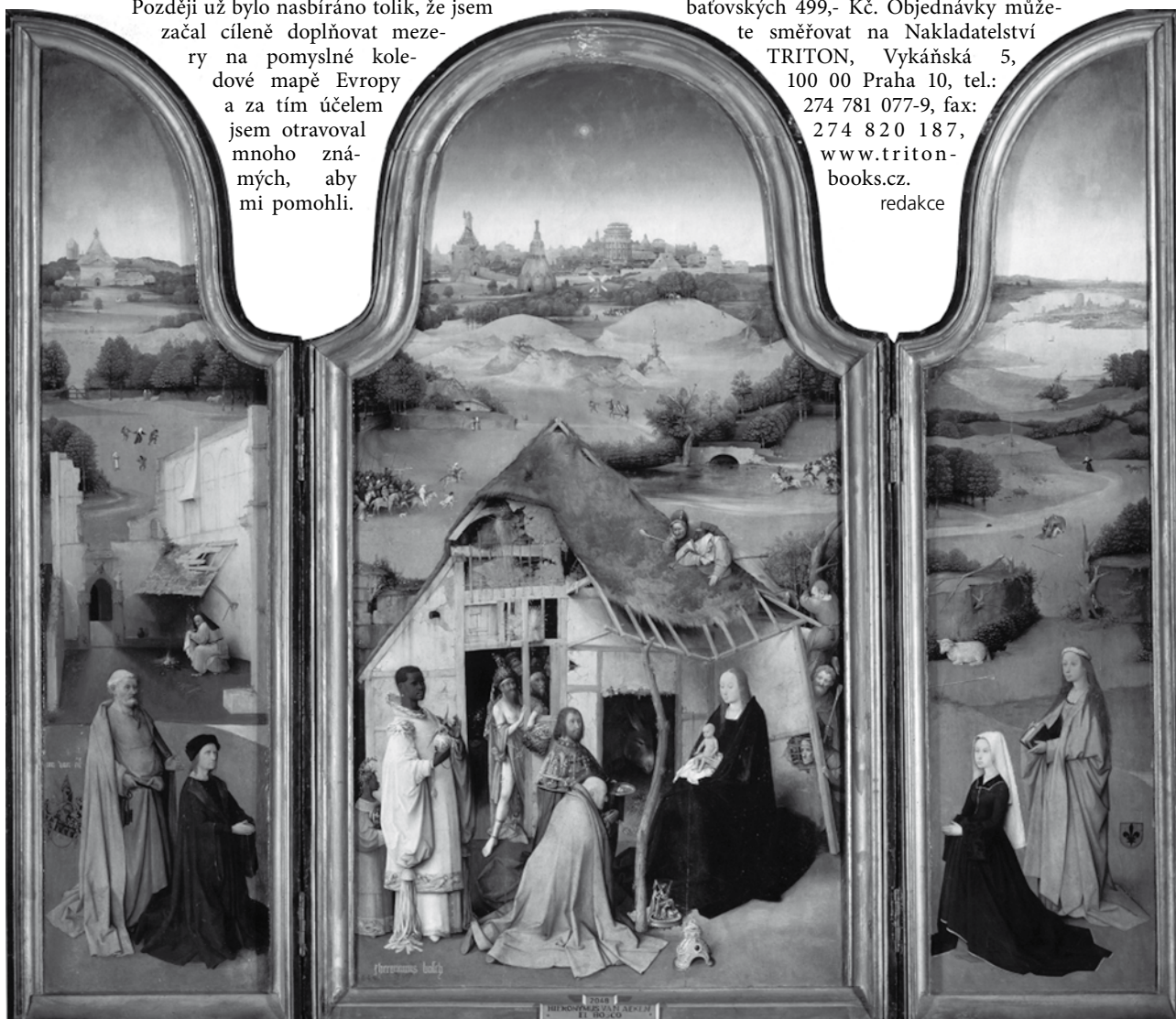
Vlastně jsem se díky sbírání koled seznámil s řadou krásných lidí, které bych jinak nepoznal.

Zpěvy vánoční Evropy jsou dvojjazyčné. Jak jsi hledal textaře?

Po roce 1989 se na českém trhu objevilo několik pokusů o dvojjazyčné sbírky evropských koled, ale jejich útržkovitost a hlavně nevalná úroveň českých přetextování mě tlačila k vytvoření vlastní sbírky. Sám jsem příležitostný textař, pomohli Petr M. Lutka, Pavel Fischer či Jaromír Plíšek, ale největší „tíhu dne“ nesl českobratrský farář Daniel Henych, bez jehož pohotového a vtipného pera by sbírka asi nikdy nevznikla. Víte, ono převyprávět ve verších 177krát v podstatě stejný příběh, to není žádná legrace.

Na závěr pár informací o nové sbírce. Všechny písně jsou publikovány dvojjazyčně: mají jak texty v původních jazycích, tak i jejich české překlady. Nápěvy písní jsou opatřeny akordickými značkami, takže se hodí k mnohotvárnému muzicírování. K řadě písní jsou připojeny poznámky a komentáře, které osvětlují okolnosti jejich vzniku. Pro přehlednost jsou písně řazeny podle jednotlivých států a na závěr publikace je připojen tematický rejstřík. A navíc mají Zpěvy vánoční Evropy kroužkovou vazbu. Co si lze přát víc? Sborník má cca 230 stran, cena je batovských 499,- Kč. Objednávky můžete směřovat na Nakladatelství

TRITON, Vykáňská 5,
100 00 Praha 10, tel.:
274 781 077-9, fax:
274 820 187,
www.triton-books.cz.
redakce

Obsah ročníku 2007

ročník 0., 2007, č. 0

Bartolucci, Domenico
Slavický, Tomáš
Mathauser, Libor
Svoboda, Pavel
Kub, Jiří
jš
Pšenička, Miroslav
Štogrová, Jarmila

Koronthály, Vladimír
Holomková, Milena

Rozhovor s Domenico Bartoluccim
Letní škola duchovní hudby Convivium 2006
VOX 006
Milí členové SDH, milí čtenáři
Inkultura - Hudba jezuitských redukcí z Latinské Ameriky není mrtvá
Z redakce
Setkání chrámových sborů v Boru u Tachova
Vyrazit do tmy na rorátní mši
Lehnerovský apokryf
Mozart a sv. Mikuláš
Vánoční koncerty v chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně

str. 1, 4-5
str. 2-3
str. 6-7
str. 7
str. 8
str. 8
str. 9
str. 9
str. 10
str. 11
str. 12

ročník 1., 2007, č. 1

Radkovský, František; Kub, Jiří
Laitlaus, Ján
Kub, Jiří
Vosáhlo, Jiří
Svoboda, Pavel
Koronthály, Vladimír
Štogrová, Jarmila
Svoboda, Pavel
Stodola, Jiří
Kindler, Evžen
Mathauser, Libor
Štogrová, Jarmila

S Františkem Radkovským o duchovní hudbě
Obnova liturgického speva na Slovensku I.
Postní repertoár lidového zpěvu
Kurs dirigování v Plzni
Varhany: liturgický nástroj, anebo muzejní exponát?
Biber a sv. Mikuláš
Neklidem k Bohu
Svatováclavské slavnosti oslavily 15. Narozneniny
Hudba - znak, který nic neoznačuje?
Welleszovská konference v Košicích - recenze sborníku
Pozvánka na seminář Křesťan a tvořivost
Anotace (Jaroslav Smolka)

str. 1-2
str. 4-6
str. 7-8
str. 8
str. 9
str. 10
str. 11
str. 12
str. 13
str. 14
str. 16
str. 16

ročník 1., 2007, č. 2

Duka, Dominik; Kub, Jiří
Franěk, Marek
Pololánik, Zdeněk

Štogrová, Jarmila
Koronthály, Vladimír
Kub, Jiří
Slavický, Tomáš
Kub, Jiří
Šmíd, František
jš
Laitlaus, Ján

Koukal, Petr
Kindler, Evžen
Koronthály, Vladimír
Kub, Jiří
Kindler, Evžen:

S Dominikem Dukou o duchovní hudbě
7 nedělí se dům nedělí
Vzpomínka na P. Provazníka
Convivium 2007
Od Convivia do Convivia
Ztracená kapela aneb „Zpíváme si písničku“ popáté jinak
Valná hromada SDH
Projekt Cyril
Diecézní setkání varhaníků v Olomouci
Můj pohled na naše současné kancionály
Anotace (A.F. Losev, M.K. Černý)
Obnova liturgického speva na Slovensku II.
Festival Free organ world
Ad: Varhany: liturgický nástroj anebo muzejní exponát?
Liturgický zpěv arménské církve
Joseph Haydn a velcí vídeňští mistři v kostele sv. Mikuláše
Dva velikonoční postřehy
Systémový přístup ke gregoriánskému chorálu 1

str. 1-2
str. 3
str. 4
str. 5
str. 6-7, 16
str. 8
str. 9
str. 10-12
str. 12
str. 13-16
str. 16
str. 17-18
str. 18
str. 19-20
str. 21-23
str. 23-24
str. 24
příloha I/2007

ročník 1., 2007, č. 3

Vlk, Miloslav; Kub, Jiří
Kub, Jiří
Kub, Jiří
Kub, Jiří
jš
Petrla, David
Slavický, Tomáš
jš
Štogrová, Jarmila
jš
ucps
Holomková, Milena
Liberko, Miloš
Štogrová, Jarmila
jš
Kub, Jiří
Čihař, Marek
jš
Kindler, Evžen:

S Miloslavem Vlkem o duchovní hudbě
Koncerty v kostelích
Kardinálský koncert
Komunitní centrum Matky Terezy - nový bohoslužebný a kulturní prostor
Přehlídka amatérských varhaníků
Sliby matky Angeliky
Několik slušných slov o Jednotném kancionálu
Koncerty u maltézských rytířů
TIBI - smíšený pěvecký sbor ze Zlína
Varhanní kursy 2007 Tachov
Cantus
Dny pro varhany
Hommage Jan Hanuš
Krásná píseň je poloviční kázání
Hudební občanský Plzeňské diecéze
Autorita v liturgické hudbě
Ad: Varhany: liturgický nástroj anebo muzejní exponát?
Gregoriánský chorál - seminář na KTF UK
Systémový přístup ke gregoriánskému chorálu 2

str. 1-3
str. 5-7
str. 7
str. 8
str. 8
str. 9
str. 10-13
str. 13
str. 14-15
str. 15
str. 15
str. 16
str. 16
str. 17
str. 17
str. 18
str. 19-20
str. 20
příloha II/2007

ročník 1., 2007, č. 4

Claes, Ernst	Farář Campens a kostelní zpěváci	str. 1-3
Kunčický, Jiří	Za festivalem chrámových a komorních sborů v Cholticích	str. 4
Štogrová, Jarmila	Církev putující, církev na cestě (k životu a dílu Bonaventury Boušeho)	str. 5-6
Bouše, Zdeněk Bonaventura	O českém liturgickém zpěvu	str. 6-7
jš	Uznání pro Jiřího Sehnala	str. 7
Cikrle, Karel	Kancionál, Mešní zpěvy a to před tím a okolo	str. 8-9
jš	Liturgické události Svatováclavských slavností	str. 9
jš	Drevněruskij raspěv: chorální tradice staré Rusi	str. 9
Kindler, Evžen	Roucha a zpěv	str. 10
jš	Ecce quam bonum - Convivium 2007	str. 11-13
Szymanská, Olga	Mater	str. 14
jš	Koncert ze skladeb Luigi Boccheriniho	str. 14
Strejc, Jiří; Frydrych, Karol	Ozvěny z katedrální kruchty	str. 15-17
Eliáš, Jaroslav	Vy neumíte francouzsky?	str. 18
Popelka, Jan	Festa academica 2007	str. 18
Kub, Jiří	Hudba a zpěv v Bibli aneb Bible o hudebních žánrech	str. 19-20
jš	Koncerty účastníků Convivia	str. 20
Kindler, Evžen:	Systémový přístup ke gregoriánskému chorálu 3	příloha III/2007

ročník 1., 2007, č. 5

"Graubner, Jan; Kub, Jiří"	S Janem Graubnerem o duchovní hudbě	str. 1-3
Štogrová, Jarmila	Čeští hudebníci na slovanském jihu	str. 4-6
jš	Svěcení zvonů v Dobré Vodě	str. 6
Svoboda, Pavel	Ohlasy Convivia 2007	str. 7
JiKu	Convivium 2007 v číslech	str. 7
Waldmann, Josef	Jubileum písmáka a houslaře Věnceslava Metelky	str. 8-10
Štefancová, Dagmar	Zaniklé chrámy - živá hudba	str. 11
Štěpánek, Zbyněk	Duchovní rozměry Nové hudby	str. 12
Eliáš, Jaroslav; Mojžíš, Vojtěch	Dny soudobé hudby	str. 13
Pokludová, Júlía	Hudba v súčasnej liturgii - recenzia	str. 14
Szymanská, Olga	Blahá zvěst	str. 15
Štogrová, Jarmila	Jesus in my heart	str. 16-17
VOX-team	Podzim s duchovní hudbou	str. 17
Magister, Sandro	VOX007	str. 18
Hodina, Jiří; Štogrová Jarmila	Poselství z Vídne o tom, jak zpívat při mši svaté	str. 18-19
jš	Chorální seminář	str. 19
Kindler, Evžen:	Tříletý kurz chrámové hudby Opava	str. 20
	Sbormistrovství chrámové hudby	str. 20
	Systémový přístup ke gregoriánskému chorálu 4	příloha IV/2007

ročník 1., 2007, č. 6

Cikrle, Vojtěch; Kub Jiří	S Vojtěchem Cikrlem o duchovní hudbě	str. 1-2
Frydrych, Karol	Musica Sacra jubluje	str. 4-5
Frydrych, Karol	Lze být celý život skladatelem? (rozhovor se Zdeňkem Pololáníkem)	str. 6-9
Špaček, Jan	Nedožitý medailon Piláta Poříčského	str. 12
Szymanská, Olga	Prvních třináct let Svatomichalské scholy	str. 13
Semerádová, Pavla	Prostor pro víru	str. 14
Kub, Jiří; Štogrová Jarmila	Studium oboru Sbormistrovství chrámové hudby v Praze	str. 15-16
Chlumčanský, Václav Leopold	4 Cecily - 4 oslavy patronky muzikantů	str. 17
Kindler, Evžen:	Nihil novum sub Luna aneb nepořádky při půlnoční	str. 18
	Zpěvy vánoční Evropy	příloha V/2007
	Systémový přístup ke gregoriánskému chorálu 5	

pravidelné rubriky:

Kub, Jiří	Editorial
Svoboda, Pavel	Stalo se a stane

ZPÍVANÉ NEŠPORY V KATEDRÁLE SV. VÍTA

Pravidelné zpívané nešpory v Katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha jsou i o Vánocích.

Na Hod Boží vánoční a na svátek sv. Rodiny 30. 12. v 17 hodin latinské chorální. Zájemci o zpěv mají zkoušku v 16 hodin v sakristii.

1. ledna ze slavnosti Panny Marie Matky Boží české (J. Křica) rovněž v 17 hodin. Zájemci o zpěv mají zkoušku v 15:30 na Starém probošství.

PSALTERIUM, zpravodaj pro duchovní hudbu

Ročník 1, č. 6/2007. Vychází 6x ročně, vydává Psalterium s. r. o., Kolejní 4, 160 00 Praha 6, IČ 26448203, tel. 220 181 295, psalterium@sdh.cz, <http://zpravodaj.sdh.cz>, <http://blog.sdh.cz>.

Šéfredaktor Jiří Kub. Redakční rada: Jaroslav Eliáš, Milena Holomková, Evžen Kindler, Libor Mathauser, Rastislav Podpera, Tomáš Slavický. Výkonný redaktor Jarmila Štogrová. Design Jana Majcherová.

Registrace: MK ČR E 17101 ze dne 30. 10. 2006, ISSN 1802-2774